

BOSNA I HERCEGOVINA

**INICIJALNI IZVJEŠTAJ O PRIMJENI MEĐUNARODNE KONVENCIJE
ZA ZAŠTITU SVIH OSOBA OD PRISILNOG NESTANKA ZA BOSNU I HERCEGOVINU ZA
PERIOD 2012.- 2014. GODINE**

Pripremljen u skladu sa članom 29 stav 1 Konvencije

Sadržaj

I Uvod

II Sprovođenje pojedinačnih odredaba Konvencije

Član 1 - Zabrana prisilnog nestanka

Član 2 - Definicija prisilnog nestanka

Član 3 - Istraga

Član 4 – Propisivanje krivičnog djela u nacionalnom zakonodavstvu

Član 5 - Zločin protiv čovječnosti

Član 6 – Krivična odgovornost

Član 7 – Sankcije

Član 8 – Zastarjelost

Član 9 – Nadležnost

Član 10 – Pritvor

Član 11 – Obaveza krivičnog gonjenja i izručenja

Član 12 – Efikasna istraga

Član 13 – Izručenje

Član 14 – Međunarodna pravna pomoć

Član 15 – Međunarodna saradnja

Član 16 – Non-refoulement

Član 17 – Zabrana tajnog pritvaranja

Član 18 – Informacije o licima lišenim slobode

Član 19 – Zaštita ličnih podataka

Član 20 – Ograničavanje prava na informacije

Član 21 – Oslobođanje lica

Član 22 – Mjere za sprječavanje i sankcionisanje odlaganja i ometanja upotrebe pravnih lijekova, propuštanja vođenja evidencije i uskraćivanja informacija

Član 23 – Obuka nadležnih organa

Član 24 – Prava žrtava

Član 25 – Zaštita djece

III Spisak najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava čija je Bosna i Hercegovina strana ugovornica

I Uvod

1. Pozivajući se na Revidirani osnovni dokument koji predstavlja dio izvještaja države članice Bosne i Hercegovine (Common core document) koji je kod nadležnih UN tijela deponovan pod brojem HRI/CORE/BIH/2011.
2. Međunarodna Konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka usvojena je od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 20. decembra 2006. godine. Konvencija je otvorena za potpisivanje 6. februara 2007. godine. Bosna i Hercegovina je ratificirala Međunarodnu Konvenciju za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka u aprilu 2012. godine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, Međunarodni ugovori, br. 3/12 od 15.03.2012. godine). Potvrđivanjem ove Konvencije Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu implementirati Konvenciju i preduzeti odgovarajuće mjere u cilju sprječavanja i sankcioniranja prisilnih nestanaka.
3. U skladu sa članom 29. Konvencije Bosna i Hercegovina je u obavezi da u roku od dvije godine nakon stupanja na snagu Konvencije, posredstvom Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija dostavi Komitetu o prisilnim nestancima izvještaj o mjerama koje su preduzete u cilju sprovođenja obaveza prema ovoj Konvenciji. Inicijalni izvještaj o sprovođenju Međunarodne Konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka pripremljen je od strane Interresorne radne grupe koju čine predstavnici nadležnih ministarstava i institucija u Bosni i Hercegovini. Radom Interresorne radne grupe koordiniralo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.
4. Nacrt Inicijalnog izvještaja prosljeđen je u proceduru obavljanja konsultacija i javne rasprave sa predstavnicima udruženja nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, Savjetodavnog odbora Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, ICMP-a, Međunarodnog crvenog križa/krsta i predstavnika i drugih u cilju sagledavanja stanja u Bosni i Hercegovini u izvršenju obaveza koje Bosna i Hercegovina ima po ovoj Konvenciji.
5. Nakon proglašenja nezavisnosti dana 6. marta 1992. godine u Bosni i Hercegovini je izbio brutalan rat. Smatra se da je više od 100.000 ljudi ubijeno u ovom ratu, a više od dva miliona raseljeno. Procijenjeno je da je 30.000 ljudi nestalo u ovom ratu, a jedna trećina od toga se i danas vode kao nestali. Ratni sukob je okončan 14. decembra 1995. godine kada je stupio na snagu Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini.
6. Kao odgovor na strahote koje su se tada dešavale u Bosni i Hercegovini Vijeće sigurnosti Ujedinjenih nacija je 25. maja 1993. godine donijelo Rezoluciju 827 kojom je formiran Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) sa sjedištem u Hagu. Iako su MKSJ i nacionalni sudovi imali paralelne ovlasti u vezi s teškim kršenjima međunarodnog humanitarnog prava koja su počinjena u bivšoj Jugoslaviji, međunarodni krivični sud može u svakom trenutku polagati pravo prvenstva nad domaćim istragama i postupcima, ako se pokaže da je to u interesu međunarodne pravde.
7. U Bosni i Hercegovini je 1996. godine formirana Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP). Njeno sjedište je u Sarajevu. Pored angažovanosti u bivšoj Jugoslaviji, ICMP trenutno vrlo aktivno pomaže vladama i njihovim institucijama u raznim dijelovima svijeta u vezi sa političkim i socijalnim pitanjima koja se odnose na nestale osobe i u uspostavljanju efikasnog sistema identifikacija nakon rata ili prirodne katastrofe.
8. U skladu sa svojim mandatom i aneksom VII Dejtonskog mirovnog sporazuma Međunarodni komiteta Crvenog križa/krsta (MKCK) daje podršku procesu traženja i rješavanja sudbine nestali osoba, i pruža potporu porodicama nestalih osoba u ostvarivanju njihovih prava. Od

1995. godine porodice su kod MKCK otvorile više od 22, 400 zahtjeva za traženje njihovih srodnika koji su nestali tokom rata u Bosni i Hercegovini. Ažurirane informacije o statusu ovih slučajeva se mogu naći na website MKCK: www.familylinks.icrc.org (za Bosnu i Hercegovinu: <http://familylinks.icrc.org/bosnia/en/Pages/Home.aspx>). Od osnivanja Instituta za nestale osobe BiH, MKCK doprinos procesu traženja je usmjeren na sistematsku i ciljanu podršku Institutu u uskoj suradnji sa suosnivačima Instituta – Vijećem ministara Bosne i Hercegovine i ICMP. Posebnu podršku MKCK daje stvaranju Centralne evidencije nestalih osoba, baze podataka Instituta koja će poslije kompletiranja sadržavati imena i podatke o svim nestalim osobama u Bosni i Hercegovini.

II Sprovođenje pojedinačnih odredaba Konvencije

Član 1. - Zabrana prisilnog nestanka

9. Ustavom Bosne i Hercegovine zagarantovana su ljudska prava i slobode. Zajamčena ljudska prava i slobode mogu se ograničiti samo zakonom, u obimu koji dopušta Ustav Bosne i Hercegovine i u mjeri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom društvu zadovoljila svrha zbog koje je ograničenje dozvoljeno. Mjere ograničenja mogu važiti najduže dok traje ratno ili vanredno stanje. Ustavom Bosne i Hercegovine je propisano da sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode: pravo na život, pravo lica da ne bude podvrgnuto mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni, pravo lica da ne bude držano u ropstvu ili potčinjenosti, ili na prisilnom ili obaveznom radu, pravo na ličnu slobodu i sigurnost, pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom, pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku, slobodu misli, savjesti i vjere, slobodu izražavanja, slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, pravo na brak i zasnivanje porodice, pravo na imovinu, pravo na obrazovanje, pravo na slobodu kretanja i prebivališta. Lišavanje slobode dopušteno je samo iz razloga i u postupku koji je predviđen zakonom, a nezakonito lišenje slobode je kažnjivo. Ne mogu se ukidati zabrane: izazivanja ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti, diskriminacije, ponovnog suđenja i osude za isto krivično djelo.
10. Ispunjenje standarda utvrđenog u okviru Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka u dijelu koji se odnosi na zaštitu od prisilnog nestanka, kao što je već u prethodnom pasusu napomenuto, u Bosni i Hercegovini postoje opće garancije za ličnu slobodu i pravo da svaka osoba ne bude podvrgnuta mučenju niti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu ili kazni, pravo osobe da ne bude držano u ropstvu ili potčinjenosti, ili na prisilnom ili obaveznom radu, pravo na ličnu slobodu i sigurnost, pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. U Članu II. Ustava Bosne i Hercegovine u okviru kataloga prava navedeni su oblici koji su u vezi sa članom 1. Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka. U skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, ustavima entiteta i ustavima kantona u oblasti krivičnog zakonodavstva, propisan je određen broj krivičnih djela koji su u indirektnoj vezi sa krivičnim djelom prisilnog nestanka.
11. U Bosni i Hercegovini postoje četiri krivična zakona i to Krivični zakon Bosne i Hercegovine, Krivični zakon entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, Krivični zakon entiteta Republike Srpske i Krivični zakon Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Navedeni zakoni ne sadrže definiciju „prisilni nestanak“ kao zasebno krivično djelo, ali krivični zakon Bosne i Hercegovine u Glavi XVII pod nazivom Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom predvidio krivična djela čija su bitna obilježja približna onima koje Konvencija predviđa za prisilni nestanak, ali da obilježja tih djela suštinski ne odgovaraju definiciji prisilnog nestanka jer nedostaje jedno bitno obilježje. Naime, krivična djela iz glave XVII Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine mogu učiniti bilo koja lica, dok se prisilni nestanak vezuje za izvršioce- lica koja su državni službenici ili osobe ili grupa osoba

koji imaju odobrenje, podršku ili prešutnu saglasnost države koje prati odbijanje priznavanja djela lišavanja slobode ili skrivanja informacija o sudbini ili lokaciji nestale osobe.

Član 2. - Definicija prisilnog nestanka

12. Definicija „prisilnog nestanka“ je sadržana u članu 172. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine¹ (u daljem tekstu KZ BiH), u okviru krivičnog djela „Zločini protiv čovječnosti“². Ona sadrži sva tri konstitutivna elementa koja prema konvenciji mora da ima (1. *Hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije*, 2. *Odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe*, 3. *Namjera da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme*). Međutim, za ovo djelo u skladu sa citiranom odredbom, odgovara se samo ako je počinjeno kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva.
13. Pored državnog Zakona u Bosni i Hercegovini se primjenjuju i Krivični zakoni entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, entiteta Republike Srpske i Brčko distrikta³ Bosne i Hercegovine ali isti ne sadrže definiciju prisilnog nestanka.
14. U skladu sa krivičnim zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini država ugovornica ima obavezu da kodificira široko rasprostranjenu ili sistematsku praksu prisilnih nestanaka kao zločina protiv čovječnosti i da osigura da ona povlači za sobom posljedice koje su definirane pozitivnim međunarodnim pravom. Po ovoj odredbi izvještaj treba da uključuje:
 - Informaciju o definiciji prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti sukladno pozitivnom međunarodnom pravu, odnosno kada je takvo djelo počinjeno kao dio široko rasprostranjenog ili sistematskog napada na civilno stanovništvo
 - Informaciju o posljedicama koje predviđa domaći zakon u svjetlu pozitivnog međunarodnog prava sa referencom, posebno na implementaciju članova 7. i 8. Konvencije.
15. Zakon o krivičnom postupku entiteta Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 53/12) u članu 2. propisuje da Prije donošenja pravosnažne presude osumnjičeni, odnosno optuženi može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima samo pod uslovima koje određuje ovaj zakon.
16. Krivični zakon entiteta Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1 /12 i 67/13) ne poznaje krivično djelo pod nazivom „prisilni nestanak“. Međutim u članu 166. KZ RS propisano je krivično djelo „protivpravno lišenje slobode“ kojim se u značajnoj mjeri obuhvataju elementi krivičnog djela prinudnog nestanka

¹ Krivični zakon Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07 i 8/10).

² (1) „Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:(...) i) prisilni nestanak osoba (...) kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora. (2) U smislu stava 1. ovog člana sljedeći pojmovi imaju ovo značenje: (...) h) Prisilni nestanak osoba jest hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme (...).

³ Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine („Sl. novine FBiH“, br. 36/03,37/03,21/04, 69/04,18/05,42/10,42/11)
Krivični zakon Republike Srpske („Sl. glasnik RS“, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12 i 67/13)
Krivični zakon Brčko Distrikta („Sl. glasnik BD BiH“, br. 10/03, 45/04, 6/05, 21/10, 47/11 i 9/13)

datog u članu 2. međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka (Konvencija). Naime, protivpravno lišenjem slobode se smatra protivpravno zatvaranje, držanje zatvorenog ili na drugi način protivpravno oduzimanje ili ograničavanje slobode kretanja, te je za to propisana novčana kazna ili kazna zatvora do jedne godine. U stavu 2 istog člana navodi se da ako ovo djelo učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlaštenja, kazniće se zatvorom do tri godine.

17. Krivičnom djelu propisanom u članu 166. KZ RS nedostaje jedan bitan element iz navedene Konvencije, a to je da je protivpravno lišenje slobode „počinjeno od strane državnih službenika ili osoba ili grupa osoba koje imaju odobrenje, podršku ili prešutnu saglasnost države, koje prati odbijanje priznavanja djela lišavanja slobode ili skrivanja informacija o sudbini ili lokaciji nestale osobe, što nestalu osobu stavlja van zaštite zakona“.
18. U skladu sa navedenim, analiza usklađenosti zakonodavstva entiteta Republike Srpske sa Konvencijom ide u pravcu sagledavanja sa pozicije postojanja krivičnog djela protivpravnog lišenja slobode koji samo djelimično obuhvata navedene elemente krivičnog djela prinudnog nestanka
19. U odnosu na načela iskazana u članovima Konvencije 2., i 7., Federalno ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine ističe slijedeće odredbe krivičnog zakonodavstva u Federaciji Bosne i Hercegovine i to:

Krivični zakon entiteta Federacije BiH („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br.36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05 i 42/10) ne sadrži definiciju pojma „prisilni nestanak“ niti isti propisuje kao krivično djelo. Međutim, uzimajući u obzir definiciju prisilnog nestanka navedenu u članu 2. Konvencije, KZ Federacije Bosne i Hercegovine propisuje slijedeća krivična djela koja po našem mišljenju svojim obilježjima konzumiraju definiciju „prisilnog nestanka“ i to:

Član 179.

Protupravno oduzimanje slobode

- (1) Tko drugoga protupravno zatvori, drži zatvorena ili mu na drugi način oduzme slobodu kretanja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.*
- (2) Ako je protupravno oduzimanje slobode trajalo dulje od trideset dana ili je počinjeno na okrutan način ili je osobi kojoj je protupravno oduzeta sloboda zbog toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do osam godina.*
- (3) Ako je zbog kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka osoba kojoj je protupravno oduzeta sloboda izgubila život, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.*

Član 180.

Otmica

Tko drugoga protupravno zatvori, drži zatvorena ili mu na drugi način oduzme ili ograniči slobodu kretanja s ciljem da njega ili koga drugoga prisili da što učini, ne učini ili trpi, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina

Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili maloljetniku, ili tko radi ostvarivanja cilja otmice iz stavka 1. ovoga članka prijeti da će taoca usmrtiti ili teško tjelesno ozlijediti, ili ako je kazneno djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi ili organizirane grupe ljudi, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.

Počinitelj kaznenog djela iz st. 1. i 2. ovoga članka koji dragovoljno pusti na slobodu taoca prije nego je ostvaren njegov zahtjev radi kojega je počinio otmicu, može se osloboditi kazne.

20. Odredbama člana 2. stav 2. Zakona o krivičnom postupku entiteta Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“ br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10 i 8/13) propisano je:

„(2) Prije donošenja pravomoćne presude osumnjičeni, odnosno optuženi može biti ograničen u svojoj slobodi i drugim pravima, samo pod uvjetima koje propisuje ovaj zakon.“

21. Važnost odredbe člana 180. stav 3. ogleda se u vezi sa provođenjem načela iz odredbe člana 7. stav 2. Konvencije. Istom se ustanovljavaju olakšavajuće okolnosti, „naročito za osobe koje, pošto su bila uključene u izvršenje prisilnog nestanka, efikasno doprinese da se nestala osoba vrati živa“.

Član 3. - Istraga

22. Članom 3. Konvencije propisana je obaveza država ugovornica da preduzimaju odgovarajuće mjere da ispituju djela prisilnih nestanaka koja su učinila lica bez ovlaštenja, podrške ili prećutne saglasnosti države i da odgovorna lica privedu pravdi.
23. Shodno obavezi iz člana 3. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, prema kojoj svaka država ugovornica, uključujući Bosnu i Hercegovinu preduzima odgovarajuće mjere kako bi sprovela istragu djela prisilnog nestanka i odgovorne priveda pravdi.
24. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine i entiteta vrši poslove gonjenja učinilaca krivičnih djela i drugih kažnjivih djela koja se gone po službenoj dužnosti, ulaže pravna sredstva u okviru svoje nadležnosti i vrši druge poslove određene zakonom. Radi ostvarivanja funkcije gonjenja učinilaca krivičnih i drugih zakonom utvrđenih kažnjivih djela Tužilaštvo Bosne i Hercegovine i entiteta je ovlašćeno da sa nadležnim organima utvrđuje i preduzima potrebne mjere na otkrivanju krivičnih i drugih zakonom utvrđenih kažnjivih djela i njihovih učinilaca.
25. Na dan 01.02.2014.godine, u radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine nalazi se ukupno 78 predmeta protiv 356 lica za krivično djelo zločin protiv čovječnosti koji uključuju radnje prisilnog nestanka. Od tog broja, u fazi prijave se nalazi 28 predmeta protiv 173 lica, istrage nalazi se 32 predmeta protiv 93 lica, 1 potvrđena optužnica za 1 lice, 3 glavna pretresa za 7 lica, 3 predmeta se nalaze u fazi žalbe za 6 lica i 11 pravosnažno završenih predmeta protiv 15 lica. Potrebno je istaći da su se počinioci, pored krivičnog djela prisilnog nestanka, redovno teretili i za učinjenje drugih kažnjivih radnji u okviru krivičnog djela zločin protiv čovječnosti.
26. Pojam i vrste policijskih poslova propisane su Zakonima o unutarnjim poslovima u Bosni i Hercegovini, među njima su: zaštita sigurnosti građana i Ustavom utvrđenih prava i sloboda, sprječavanje vršenja i otkrivanje krivičnih djela i prekršaja, pronalaženje učinilaca krivičnih djela i prekršaja i njihovo dovođenje nadležnim organima, obezbjeđivanje uslova za izvršenje zadržavanja lica i drugi poslovi određeni tim zakonima u Bosni i Hercegovini.
27. Zadatak policijskih struktura u Bosni i Hercegovini je zaštita zagantovanih prava i obezbjeđenje sigurne i bezbjedne sredine uz poštivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda predviđenih Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama. Pored policije na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini koja je obavezna štiti zagantovana prava, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine ima dužnost da goni počinioce krivičnih djela i obavlja ostale funkcije nepristrasno u skladu s Ustavom Bosne i Hercegovine i zakonima Bosne i Hercegovine.
28. Odredbom člana 3. Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka propisano je da će svaka država potpisnica preduzeti potrebne mjere da istraži djela definisano članom 2. koja su počinile osobe ili grupe osoba bez odobrenja, podrške ili prećutne

saglasnosti države i da te osobe dovede pred lice pravde. Kada se odredba člana 3. ove konvencije dovede u vezu sa pozitivno pravnim propisima u Bosni i Hercegovini, i kada se odredbe kojima su propisana prava i dužnosti tužioca uporede sa zahtjevom koji pred državu postavlja Konvencija vidi se da važeći zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini ispunjavaju zahtjeve iz konvencije. Naime, zakonima je propisano⁴ da je osnovno pravo i osnovna dužnost tužioca otkrivanje i gonjenje učinioca krivičnih djela koja su u nadležnosti suda. Odredbom stava 2. istog člana propisana su prava i dužnosti tužioca koja mu omogućavaju gonjenje i otkrivanje počilaca. Na primjer, Krivičnim zakonom BD Bosne i Hercegovine nije propisano krivično djelo koje se odnosi na prisilan nestanak, a što će se u konačnici morati izmijeniti u smislu propisivanja novog krivičnog djela. Sve do tog momenta tužilaštvo se ne može ni koristiti svojim pravima zbog poštovanja principa zakonitosti⁵. Bitno je istaći, kada je u pitanju princip zakonitosti, da je i Brčko distrikt kao i entiteti pa i sama država postavio uslove kada određeno lice može biti ograničeno u svojoj slobodi i pravima, što može da ukaže na to koja će obilježja, u doglednoj budućnosti, kao bitna obilježja krivičnog djela, definisati prisilan nestanak.

Član 4. - Propisivanje krivičnog djela u nacionalnom zakonodavstvu

29. **Prisilni nestanak kao zasebno krivično djelo nije propisan ni u jednom od krivičnih zakona u Bosni i Hercegovini. Kao zasebno krivično djelo, prisilni nestanak je uvršten u Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, usvojenog od strane Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u maju 2014. godine. Očekuje se razmatranje i usvajanje Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine od strane Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.**
30. „Prisilni nestanak“ kao zasebno krivično djelo nije propisan u krivičnom zakonodavstvu entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Član 5. - Zločin protiv čovječnosti

31. Definicija prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti je sadržana u članu 172. KZ Bosne i Hercegovine i glasi:

(1) „Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:(...) i) prisilni nestanak osoba (...) kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(2) U smislu stava 1. ovog člana sljedeći pojmovi imaju ovo značenje: (...) h) Prisilni nestanak osoba jest hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme (...). „
32. Iz navedene odredbe je vidljivo da je za ovo krivično djelo, imajući u vidu izuzetnu težinu djela, predviđena kazna od najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora.
33. U pogledu roka zastarjelosti u članu 19. KZ Bosne i Hercegovine, je propisano da krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti te ratnih zločina, kao ni za krivična djela za koja po međunarodnom pravu zastarjelost ne

⁴ Član 35. stav (1) ZKP Brčko distrikta BiH-primjer iz BD BiH

⁵ Član 2. ZKP Brčko distrikta BiH-primjer iz BD BiH.

može nastupiti. S obzirom na navedeno, krivično gonjenje i izvršenje kazne za krivično djelo prisilni nestanak kao zločin protiv čovječnosti ne zastarijeva.

34. U pogledu primjene člana 5. Međunarodne konvencije za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, potrebno je istaći da je Bosna i Hercegovina usvajanjem novog krivičnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu 01.03.2003.godine kodificiralo krivično djelo zločin protiv čovječnosti, u okviru kojega je propisano posebno krivično djelo prisilnog nestanka. Krivični zakon Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, u daljnjem tekstu – KZ Bosne i Hercegovine) u članu 172. stav (1) tačka i) propisuje krivično djelo prisilnog nestanka kao oblika djela zločina protiv čovječnosti. Definicija prisilnog nestanka u članu 172. KZ Bosne i Hercegovine podrazumijeva "*hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme.*" Iz naprijed opisane definicija prisilnog nestanka u članu 172. KZ Bosne i Hercegovine proizilazi podudarnost sa definicijom prisilnog nestanka datoj u članu 2. Međunarodne konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka. Prema članu 35.stav 1. Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13), u nadležnosti Tužilaštva Bosne i Hercegovine je otkrivanje i gonjenje učinitelja krivičnog djela zločin protiv čovječnosti, odnosno prisilnog nestanka.
35. Izvod iz Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine koji se odnosi na prisilni nestanak dat je u sljedećem prikazu:

Zločini protiv čovječnosti

Član 172.

- (1)Ko, kao dio širokog ili sistematičnog napada usmjerenog bilo protiv kojeg civilnog stanovništva, znajući za takav napad, učini koje od ovih djela:
- a) lišenje druge osobe života (ubistvo);
 - b) istrebljenje;
 - c) odvođenje u ropstvo,
 - d) deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva;
 - e) zatvaranje ili drugo teško oduzimanje fizičke slobode suprotno osnovnim pravilima međunarodnog prava;
 - f) mučenje;
 - g) prisiljavanje druge osobe upotrebom sile ili prijetnje direktnim napadom na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe, na seksualni odnos ili s njim izjednačenu seksualnu radnju (silovanje), seksualno ropstvo, prisilnu prostituciju, prisilnu trudnoću, prisilnu sterilizaciju ili bilo koji drugi oblik teškog seksualnog nasilja;
 - h) progon bilo koje grupe ljudi ili kolektiva na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu, u vezi s bilo kojim krivičnim djelom iz ovog stava ovog člana, bilo kojim krivičnim djelom propisanim u ovom zakonom ili bilo kojim krivičnim djelom u nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine;
 - i) prisilni nestanak osoba;
 - j) zločin aparthejda;
 - k) druga nečovječna djela slične prirode, učinjena u namjeri nanošenja velike patnje ili ozbiljne fizičke ili psihičke povrede ili narušenja zdravlja,
- kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(2) U smislu stava 1. ovog člana sljedeći pojmovi imaju ovo značenje:

a) *Napad usmjeren bilo protiv kojeg civilnog stanovništva* jest ponašanje koje uključuje višestruko činjenje djela iz stava 1. ovog člana bilo protiv kojeg civilnog stanovništva na osnovi ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se učini takav napad.

b) *Istrebljenje* uključuje namjerno nametanje takvih životnih uvjeta, a posebno uskraćivanje pristupa hrani i lijekovima, koji mogu posljedovati uništenjem dijela stanovništva.

c) *Odvođenje u ropstvo* jest vršenje nad osobom bilo kojeg ili svih ovlaštenja inače vezanih za pravo svojine, uključujući vršenje takvog ovlaštenja pri trgovanju ljudima, posebno ženama i djecom.

d) *Deportacija ili prisilno preseljenje stanovništva* jest prisilno iseljenje osoba s teritorije na kojoj su zakonito prisutne protjerivanjem ili drugim mjerama prisile, bez osnova dopuštenih po međunarodnom pravu.

e) *Mučenje* jest namjerno nanošenje snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje osobi zadržanoj ***od strane počinioca ili pod nadzorom počinioc***, izuzimajući bol ili patnju koja je posljedica isključivo izvršenja zakonitih sankcija.

f) *Prisilna trudnoća* jest nezakonito zatočeništvo žene kojoj je prisilno prouzrokovana trudnoća, s namjerom da se utiče na etnički sastav bilo kojeg stanovništva ili da se učine druge teške povrede međunarodnog prava.

g) *Progon* jest namjerno i teško, međunarodnom pravu suprotno uskraćivanje osnovnih prava, zbog pripadnosti skupini ljudi ili zajednici.

h) *Prisilni nestanak osoba* jest hapšenje, pritvaranje ili otimanje osoba, od strane ili s dopuštanjem, podrškom ili pristankom države ili političke organizacije, uz odbijanje da se prizna takvo lišenje slobode ili da se pruži informacija o sudbini ili o mjestu gdje se nalaze takve osobe, s namjerom da se uklone od zaštite zakona na duže vrijeme.

i) *Zločin aparthejda* su nečovječne radnje slične prirode radnjama iz stava 1. ovog člana, učinjene u kontekstu institucionaliziranog režima sistematskog potlačivanja i dominacije jedne rasne skupine nad bilo kojom drugom rasnom skupinom ili skupinama ljudi, učinjene s namjerom održavanja takvog režima.

Član 6. – Krivična odgovornost

36. Individualna odgovornost za počinjeno krivično djelo prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti, propisana je u članu 180. stav 1 KZ Bosne i Hercegovine, na sljedeći način:

„Osoba koja planira, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela iz člana 171. (Genocid), 172. (Zločini protiv čovječnosti), (...) kriva je za to krivično djelo. Službeni položaj bilo kojeg lica, bilo da se radi o šefu države ili vlade, ili o odgovornoj službenoj osobi vlade, ne oslobađa takvu osobu krivice niti utiče na ublažavanje kazne. „

37. Zabrana pozivanja na naredbe nadređenih sadržana je u članu 180. stav 3 Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine, na sljedeći način:

„ Činjenica da je neka osoba postupala po naređenju vlade ili neke njoj nadređene osobe, ne oslobađa je krivice, ali može utjecati na ublažavanje kazne ako sud smatra da to interesi pravičnosti zahtijevaju. “

38. Komandna odgovornost (odgovornost nadređenog) za počinjeno krivično djelo prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti, propisana je u članu 180. stav 2 KZ Bosne i Hercegovine, na sljedeći način:

„Činjenica da je neko od krivičnih djela iz člana 171. do 175. (...) učinjeno od strane podređenog, ne oslobađa njemu nadređenu osobu od krivice ukoliko je ta nadređena osoba znala ili je mogla znati da se njen podređeni sprema učiniti takvo djelo, odnosno da je već učinio takvo djelo, a nadređena osoba je propustila da preduzme nužne i razumne mjere da spriječi učinjenje krivičnog djela, odnosno da učinilac tog djela bude kažnjen.“

39. Okolnosti u kojima je potčinjenom dozvoljeno da se usprotivi naredbi za izvršenje djela prisilnog nestanka, predviđene su u članu 246. KZ Bosne i Hercegovine, (*Odgovornost za krivično djelo počinjeno po naređenju nadređenog*) gdje je predviđeno da podređeni ne odgovara za krivično djelo učinjeno po naređenju nadređenog u okviru službene dužnosti, osim ako se naređenje odnosi na činjenje genocida, ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti ili drugog krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, ili ako je očigledno da se izvršenjem naređenja čini krivično djelo. Navedena odredba daje pravo podređenom da odbije postupanje po naređenju nadređenog ako bi time počinio navedena krivična djela, a između ostalih i krivično djelo prisilnog nestanka kao zločina protiv čovječnosti⁶.
40. Krivični Zakon entiteta Republike Srpske u svojim članovima od 20. do 26. propisuje pokušaj krivičnog djela, saučesništvo, podstrekavanje i pomaganje u izvršenju krivičnih djela a predmetna pravila se odnose i na krivično djelo protivpravnog lišenja slobode. U članu 166. Stav 5 Krivičnog Zakona Republike Srpske se navodi da je pokušaj krivičnog djela protivpravnog lišenja slobode kažnjivo. U vezi sa članom 6. podtačka b) Konvencije, napominjemo da Krivični Zakon Republike Srpske u članu 8. Navodi da se krivično djelo može učiniti činjenjem i nečinjenjem, s tim da krivično djelo može biti izvršeno nečinjenjem samo kad je učinilac propustio činjenje koje je bio dužan da izvrši.
41. Krivični zakon entiteta Federacije Bosne i Hercegovine u opštem dijelu zakona sadrži odredbe koje propisuju načela utvrđivanja krivnje počinitelja u različitim svojstvima osumnjičenog za izvršenje krivičnog djela (bilo da izvršava radnju izvršenja, potiče ili pomaže), način izvršenja krivičnog djela, granice krivnje i kažnjivosti sudionika u izvršenju k. djela i to kroz citirane zakonske odredbe:

Član 22.

Način počinjenja kaznenog djela

(1) Kazneno djelo se može počiniti činjenjem ili nečinjenjem.

(2) Kazneno djelo je počinjeno nečinjenjem kada je počinitelj koji je pravno obvezan spriječiti nastupanje zakonom opisane posljedice kaznenog djela to propustio učiniti, a takvo je propuštanje po djelovanju i značenju jednako počinjenju toga kaznenog djela činjenjem.

Član 34.

Granice krivnje i kažnjivosti sudionika

Supočinitelj je kriv u granicama svoje namjere ili nehaja, a poticatelj i pomagač u granicama svoje namjere.

⁶ Navedena odredba izvorno glasi: „Nema krivičnog djela ako njegova zakonska obilježja ostvari podređeni po naređenju nadređenog, a to naređenje dato je u okviru službene dužnosti, osim ako se naređenje odnosi na činjenje genocida, ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti ili drugog krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna, ili ako je očigledno da se izvršenjem naređenja čini krivično djelo.“

Supočinitelja, poticatelja ili pomagača koji dragovoljno spriječi počinjenje kaznenog djela, sud će osloboditi kazne.

Osobni odnosi, svojstva i okolnosti zbog kojih zakon isključuje krivnju ili dopušta oslobođenje od kazne ili ublažavanje kazne, mogu se uzeti u obzir samo onom počinitelju, supočinitelju, poticatelju ili pomagaču kod kojega takvi odnosi, svojstva i okolnosti postoje.

Član 7. – Sankcije

42. Za prisilni nestanak kao zločin protiv čovječnosti, prema članu 172. KZ Bosne i Hercegovine, predviđena je kazna od najmanje deset godina zatvora ili kazna dugotrajnog zatvora. Prema članu 42. KZ Bosne i Hercegovine (*Kazna zatvora*), kazna zatvora ne može biti duža od 20 godina, dok se u skladu sa članom 42b. (*Kazna dugotrajnog zatvora*) za najteže oblike teških krivičnih djela počinjenih s umišljajem može propisati kazna dugotrajnog zatvora u trajanju od 21 do 45 godina. S obzirom na navedene odredbe, a kako u zakonu nije određen gornji maksimum kazne zatvora, za ovo krivično djelo moguće je izreći najstrožiju kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, kao i dugotrajnog zatvora u trajanju od 45 godina. Prilikom odmjeravanja kazne u skladu sa članom 48. KZ Bosne i Hercegovine (*Opća pravila za odmjeravanje kazne*) sud je dužan odmjeriti kaznu u granicama koje su zakonom propisane za to krivično djelo, imajući u vidu svrhu kažnjavanja i uzimajući u obzir sve okolnosti koje utiču da kazna bude manja ili veća (olakšavajuće i otežavajuće okolnosti), a posebno: stepen krivice, pobude iz kojih je djelo učinjeno, jačinu ugrožavanja ili povrede zaštićenog dobra, okolnosti pod kojima je djelo učinjeno, raniji život učinioca, njegove osobne prilike i njegovo držanje nakon učinjenog krivičnog djela, kao i druge okolnosti koje se odnose na osobu učinioca.
43. Posebne olakšavajuće ili otežavajuće okolnosti koje u članu 7. stav 2. predviđa Konvencija, u KZ Bosne i Hercegovine u okviru krivičnog djela *prisilni nestanak* kao zločin protiv čovječnosti, nisu predviđene.
44. Krivični Zakon entiteta Republike Srpske u članu 166. propisuje da ko drugog protivpravno zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način protivpravno oduzme ili ograniči slobodu kretanja, kazniće se novčanom kaznom ili zatvorom do jedne godine. Ako obo djelo učini službeno lice zloupotrebom službenog položaja ili ovlašćenja, kazniće se zatvorom do tri godine. Ako je protivpravno lišenje slobode učinjeno prema djetetu ili maloljetnom licu, ili je trajalo duže od petnaest dana, ili je izvršeno na svirep način, ili je licu koje je protivpravno lišeno slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, učinilac će se kazniti zatvorom od jedne do pet godina. Ako je usljed ovog djela nastupila smrt lica koje je bilo protivpravno lišeno slobode, učinilac će se kazniti zatvorom od dvije do dvanaest godina.

Član 8. – Zastarjelost

45. U članu 19. Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine izričito je naglašeno da krivično gonjenje i izvršenje kazne ne zastarijeva za krivična djela genocida, zločina protiv čovječnosti te ratnih zločina, kao ni za krivična djela za koja po međunarodnom pravu zastarjelost ne može nastupiti.
46. Članom 111. Krivičnog Zakona entiteta Republike Srpske je propisano da ako u zakonu nije drugačije određeno, krivično gonjenje se ne može preduzeti kad protekne:
 - dvadeset godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora preko deset godina,
 - petnaest godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći zatvor preko pet godina,

- deset godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći zatvor preko tri godine,
 - pet godina od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći zatvor preko jedne godine,
 - tri godine od izvršenja krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći zatvor do jedne godine ili novčana kazna.
47. Ako je za krivično djelo propisano više kazni, rok zastarjelosti određuje se po najtežoj propisanoj kazni.
48. Prema članu 112. Krivičnog Zakona entiteta Republike Srpske zastarjevanje krivičnog gonjenja počinje od dana kad je krivično djelo učinjeno. A prema članu 9. Krivičnog Zakona Republike Srpske krivično djelo učinjeno je u vrijeme kad je učinilac radio ili bio dužan da radi, bez obzira kad je posljedica nastupila.
49. Odredbe Krivičnog zakona entiteta Federacije Bosne i Hercegovine koje propisuju zastaru:

Član 15.

Zastara kaznenog progona

(1) Ako u ovom Zakonu nije drugačije propisano, kazneni se progon ne može poduzeti kada od počinjenja kaznenog djela protekne:

- a) trideset i pet godina za kazneno djelo s propisanom kaznom dugotrajnog zatvora;*
- b) dvadeset godina za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora preko deset godina;*
- c) petnaest godina za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora preko pet godina;*
- d) deset godina za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora preko tri godine;*
- e) pet godine za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora preko jedne godine;*
- f) tri godine za kazneno djelo s propisanom kaznom zatvora do jedne godine ili novčanom kaznom.*

(2) Ako je za kazneno djelo propisano više kazni, rok zastare određuje se po najtežoj propisanoj kazni.

Može se smatrati da je ispoštovano načelo iskazano u odredbi člana 8. Konvencije u pogledu propisivanja dužeg roka zastare.

Član 9. – Nadležnost

50. Nadležnost Bosne i Hercegovine u slučaju krivičnog djela prisilnog nestanka koje je počinjeno na svakoj teritoriji pod njenom kontrolom, na brodu ili avionu koji je registrovan u njoj, sadržana je u odredbi člana 8. Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine⁷. U odredbi člana 9. st. 1 i 2 Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine⁸ propisana je nadležnost Bosne i Hercegovine za

⁷ Član 8.KZBiH: (1) Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema svakome ko počini krivično djelo na teritoriji Bosne i Hercegovine. (2) Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema svakome ko počini krivično djelo na domaćem plovilu, bez obzira gdje se plovilo nalazilo u vrijeme izvršenja krivičnog djela. (3) Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema svakome ko počini krivično djelo u domaćem civilnom zrakoplovu dok leti ili u domaćem vojnom zrakoplovu, bez obzira gdje se zrakoplov nalazio u vrijeme izvršenja krivičnog djela. “

⁸ Član 9. KZBiH: (1) Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema svakome ko izvan njene teritorije počini: a) bilo koje krivično djelo protiv integriteta Bosne i Hercegovine iz glave XVI (Krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine) ovog zakona; b) krivično djelo krivotvorenja novca ili krivotvorenja vrijednosnih papira Bosne i Hercegovine, krivično djelo krivotvorenja znakova za vrijednost ili krivotvorenja znakova za obilježavanje robe, mjera i utega izdatih na osnovu propisa institucija Bosne i Hercegovine iz članova od 205. do 208. ovog zakona; c) krivično djelo koje je Bosna i Hercegovina obavezna kažnjavati prema propisima međunarodnog prava, međunarodnih ili međudržavnih ugovora; d) krivično djelo protiv službenog ili odgovornog lica u institucijama Bosne i Hercegovine u vezi s njegovom službom.

krivična djela učinjena izvan teritorije Bosne i Hercegovine, u slučaju kada je počinitelj krivičnog djela državljanin Bosne i Hercegovine, te ako se radi o krivičnom djelu za koja je Bosna i Hercegovina obavezna kažnjavati prema propisima međunarodnog prava, međunarodnih ili međudržavnih ugovora, kao i kada je krivično djelo počinjeno na štetu državljana Bosne i Hercegovine. Univerzalna jurisdikcija Bosne i Hercegovine nad krivičnim djelima koja počinu stranac izvan teritorije Bosne i Hercegovine prema stranoj državi ili prema strancu uspostavljena je u članu 9. stav 4 Krivičnog Zakona Bosne i Hercegovine⁹.

Član 10. – Pritvor

51. Lišenje slobode u slučaju postojanja osnovane sumnje da je neka osoba počinila bilo koje krivično djelo u Bosni i Hercegovini, uređeno je odredbama zakona koji uređuju krivični postupak i to: Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, Zakona o krivičnom postupku entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, Zakona o krivičnom postupku entiteta Republike Srpske i Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine¹⁰. Odredbe navedenih zakona su u potpunosti usklađene, pa ćemo se u daljem obrazloženju ovih zakona referisati na odredbe ZKP Bosne i Hercegovine. Tako je u članu 139. ZKP Bosne i Hercegovine između ostalog propisano:

“ (1) Policijski organ može lice lišiti slobode ako postoje osnovi sumnje da je to lice počinilo krivično djelo i ako postoji bilo koji razlog predviđen u članu 132. ovog zakona¹¹, ali je policijski organ dužan da takvo lice bez odgađanja, a najkasnije u roku od 24 sata, sprovede tužiocu. Prilikom dovođenja, policijski organ obavijestit će tužioca o razlozima i o vremenu lišavanja slobode. (...) (3) Lice lišeno slobode mora biti poučeno u skladu s članom 5. ovog zakona¹². (...)”

(2) *Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema državljaninu Bosne i Hercegovine koji izvan teritorije Bosne i Hercegovine počinu bilo koje krivično djelo.*

⁹ *Član 9. stav (4) KZBiH: Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine primjenjuje se prema strancu koji izvan teritorije Bosne i Hercegovine prema stranoj državi ili prema strancu počinu krivično djelo za koje se po tom zakonodavstvu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna.*

¹⁰ *Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09 i 93/09), (ZKP BiH) Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10 i 8/13) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, broj: 53/12) Zakona o krivičnom postupku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik RS“, broj: 33/13 – Prečišćeni tekst)*

¹¹ *Član 132. ZKP Bosne i Hercegovine (Razlozi za pritvor):*

(1) *Ako postoji osnovana sumnja da je određena osoba učinila krivično djelo, pritvor joj se može odrediti:*

- a) *ako se krije ili ako postoje druge okolnosti koje ukazuju na opasnost od bjekstva,*
- b) *ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili krivotvoriti dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače,*
- c) *ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora tri godine ili teža kazna,*
- d) *u vanrednim okolnostima, ako se radi o krivičnom djelu za koje se može izreći kazna zatvora deset godina ili teža kazna a koje je posebno teško s obzirom na način izvršenja ili posljedice krivičnog djela, ako bi puštanje na slobodu rezultiralo stvarnom prijetnjom narušavanja javnog reda.*

¹² *Član 5. ZKP Bosne i Hercegovine (Prava osobe lišene slobode):*

(1) *Osoba lišena slobode mora se na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima lišenja slobode i istovremeno poučiti da nije dužna dati iskaz, niti odgovarati na postavljena pitanja da ima pravo uzeti branitelja kojeg može sama izabrati, kao i o tome da ima pravo da njena obitelj, konzularni službenik strane države čiji je državljanin ili druga osoba koju ona odredi budu obaviješteni o njenom lišenju slobode.*

(2) *Osobi koja je lišena slobode postaviti će se branitelj na njen zahtjev ako zbog svog imovnog stanja ne može snositi troškove odbrane.*

- (5) Tužilac je dužan lice lišeno slobode ispitati bez odgađanja, a najkasnije u roku od 24 sata i u tom roku odlučiti da li će lice lišeno slobode pustiti na slobodu ili će postaviti obrazloženi prijedlog za određivanje pritvora osiguravajući izvođenje lica pred sudiju za prethodni postupak.
- (6) Sudija za prethodni postupak će odmah, a najkasnije u roku od 24 sata, donijeti odluku o prijedlogu za određivanje pritvora. (...)“

52. Osobi koja se nalazi u pritvoru, pravo na konzularnu pomoć predviđeno je u članu 144. stav 2 ZKP Bosne i Hercegovine koji glasi: „(2) Pritvorenici koji su strani državljani imaju pravo posjete svojih diplomatskih i konzularnih predstavnika ili predstavnika države koja štiti njihove interese, u skladu s međunarodnim pravom i internim propisima kojima se regulira pritvor, osim u slučajevima kada sudija za prethodni postupak donese pisanu odluku o zabrani određenih posjeta zbog njihovog štetnog djelovanja na tok postupka.“
53. Lišavanje slobode lica za koja se traži izručenje, uređeno je u Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima ZMPPKS¹³. Ovaj zakon je u članu 37. predvidio sljedeće: „Lice čije se izručenje traži lišit će slobode nadležni policijski organ u Bosni i Hercegovini, na osnovu raspisane međunarodne potjernice u kojoj je naveden zahtjev države moliteljice za određivanje pritvora tom licu i bit će doveden pred sudiju za prethodni postupak Suda Bosne i Hercegovine, s ciljem odlučivanja o prijedlogu države moliteljice za određivanje privremenog pritvora, ako postoji opasnost da će stranac čije se izručenje traži pobjeći ili se sakriti.“
54. U članu 38. ZMPPKS¹⁴, propisan je način postupanja sa licem lišenim slobode, dok je u članu 39. uređeno određivanje ekstradicionog pritvora¹⁵. Postupak s državljanima Bosne i Hercegovine koje traži strana država propisan je u članu 40. ZMPPKS¹⁶.

¹³ Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima („Službeni glasnik BiH“, br. 53/09 i 58/13) (ZMPPKS)

¹⁴ Član 38. ZMPPKS: (1) Nakon što se lice lišeno slobode, a čije se izručenje traži, privede sudiji za prethodni postupak na osnovu raspisane međunarodne potjernice na zahtjev države moliteljice ili na osnovu molbe strane države, tom licu će, nakon što se utvrdi njegov identitet, bez odgađanja biti saopćeno zbog čega se i na osnovu kojih dokaza traži njegovo izručenje i bit će pozvano da navede šta ima reći u svoju odbranu. (2) Sudija za prethodni postupak poučit će lice čije se izručenje traži da može uzeti branioca po svom izboru koji može pristovati njegovom ispitivanju, a ako to ne učini, da će mu sud postaviti branioca po službenoj dužnosti, ako se radi o krivičnom djelu za koje je prema krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine odbrana obavezna. (3) O saslušanju i odbrani bit će sastavljen zapisnik. (4) Privremeni pritvor određuje sudija za prethodni postupak i on može trajati 18 dana. Rješenje o određivanju pritvora dostavlja se Tužilaštvu Bosne i Hercegovine i Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine radi traženja molbe od strane države koja je raspisala potjernicu. (5) Rok iz stava (4) ovog člana može se produžiti, ali ne može biti duži od 40 dana. (6) Ako zamoljena država u rokovima predviđenim za dostavljanje ne dostavi ekstradicionu molbu i dokumentaciju, Sud Bosne i Hercegovine donijet će rješenje o ukidanju privremenog pritvora licu čije se izručenje traži, koje će dostaviti Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine. Puštanje na slobodu neće ometati novo lišenje slobode i izručenje ako molba za izručenje stigne nakon isteka rokova iz st. (4) i (5) ovog člana.

(7) Ako se lice čije se izručenje traži već nalazi u pritvoru po nekom drugom osnovu, rok iz stava (5) ovog člana počinje teći od dana donošenja rješenja o određivanju privremenog pritvora donesenog po zahtjevu za određivanje privremenog pritvora. (8) Ako lice čije se izručenje traži bude pušteno iz pritvora zbog proteka roka iz stava (5) ovog člana, ne može se više odrediti privremeni pritvor, već ekstradicioni pritvor na osnovu podnesene molbe za izručenje.“

¹⁵ Član 39 ZMPPKS: „(1) Po prijemu molbe za izručenje, sudija za prethodni postupak Suda Bosne i Hercegovine, na prijedlog tužioca iz člana 36. stav (3) ovog zakona, određuje rješenjem ekstradicioni pritvor ako: a) postoji opasnost da će lice, čija se ekstradicija traži, izbjeći postupak izručenja ili provođenje izručenja; b) postoje okolnosti koje ukazuju da će lice, čija se ekstradicija traži, uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsificirati tragove krivičnog djela ili druge dokaze; c) posebne okolnosti ukazuju da će lice, čija se ekstradicija traži, ometati krivični postupak ili postupak izručenja uticajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače. (2) Ukoliko postoji jedan od razloga iz stava (1) tačaka a), b) i c) ovog člana, sudija za prethodni postupak, po prijemu molbe u smislu člana 36. stav (3) ovog zakona, donijet će rješenje, kojim će licu kojem je određen privremeni pritvor iz člana 38. stav (5) ovog zakona, ukinuti privremeni pritvor i odrediti ekstradicioni pritvor. 3) Pritvor iz st. (1) i (2) ovog člana može trajati do izvršenja odluke o izručenju, ali ne duže od šest mjeseci od dana pritvaranja. (4) Pritvor neće biti određen ako je iz same molbe za izručenje očigledno da nema mjesta izručenju. (5) Ako to opravdavaju posebni razlozi, nadležni sud umjesto pritvora može preduzeti druge mjere za osiguranje prisustva stranca. (6) Kada se odredi ekstradicioni pritvor, u skladu s odredbama st. (1) i (2) ovog člana, sudija za prethodni postupak obavijestit će o pritvoru Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, kako bi se o tome izvjestila strana država. (7) Sudija za prethodni postupak pustit će na slobodu stranca kad prestanu razlozi za ekstradicioni pritvor.“

¹⁶ Član 40. ZMPPKS: „(1) Ako nadležni organ Bosne i Hercegovine za saradnju s Interpolom po raspisanoj međunarodnoj potjernici strane države uvidom u postojeću bazu podataka državljanina ili na drugi način utvrdi da je to lice državljanin Bosne i Hercegovine, obavijestit će Interpol države moliteljice koja je raspisala međunarodnu potjernicu i sjedište Interpola o nemogućnosti

55. U članu 13. ZKP Republike Srpske navodi se da Osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo da u najkraćem razumnom roku bude izveden pred nezavisan i nepristrastan sud i da mu bude suđeno bez odgađanja. Sud je dužan da postupak sprovede bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku. Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Član 53. ZKP navodi da osumnjičeni, odnosno optuženi mora imati branioca prilikom izjašnjenja o prijedlogu za određivanje pritvora, za vrijeme dok pritvor traje.
56. Krivično zakonodavstvo entiteta Federacije Bosne i Hercegovine sadrži normativne okvire za procesuiranje osoba osumnjičenih za počinjenje djela iz čl. 179. i 180. KZ Federacije Bosne i Hercegovine ali i za osiguranje njihovog prava na pravično suđenje.

Odredbom člana 14. Zakona o krivičnom postupku entiteta Federacije Bosne i Hercegovine propisano je:

Član 14.

Pravo na suđenje bez odlaganja

- (1) Osumnjičeni, odnosno optuženi ima pravo da u najkraćem razumnom roku bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez odlaganja, a najkasnije u roku od jedne godine od dana potvrđivanja optužnice.*
- (2) Sud je dužan da postupak provede bez odugovlačenja i onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja pripadaju osobama koje učestvuju u postupku.*
- (3) Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. “*

Osumnjičenim je i osigurano postupanje u skladu sa odredbom člana 10. stav 3. Konvencije.

Član 11. – Obaveza krivičnog gonjenja i izručenja

57. Obaveza nadležnih organa naše države za pokretanje krivičnog postupka protiv lica koje ne izruči stranoj državi, a koje je navodno učinilo krivično djelo prisilni nestanak, sadržana je u odredbama člana 9. stav (1) tačka c) i stava (4) KZ Bosne i Hercegovine, koje su spomenute ranije, a koje propisuje nadležnost Bosne i Hercegovine, prema svakome ko počinio krivično djelo koje je Bosna i Hercegovina obavezna kažnjavati prema propisima međunarodnog prava, međunarodnih ili međudržavnih ugovora, kao i prema strancu koji izvan teritorije Bosne i Hercegovine prema stranoj državi ili strancu počinio krivično djelo za koje se po tom zakonodavstvu može izreći kazna zatvora od pet godina ili teža kazna (univerzalni princip).
58. Odredbama ZKP Bosne i Hercegovine i odredbama Zakona o krivičnom postupku entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u potpunosti su obuhvaćene procesne garancije koje član 11. Konvencije pominje. Osnovna načela krivičnog postupka, koja su ugrađena u ovaj zakon, odnose se na sve počinioce krivičnog postupka, bez obzira koje djelo je učinjeno i ko ga je počinio. Ova načela sa aspekta zaštite ljudskih prava, predstavljaju razradu međunarodnih standarda i ustavnih postulata. Tu spadaju sljedeća načela: - pravičnog i zakonitog vođenja

izručenja vlastitih državljana, ako međunarodnim ugovorom koji dozvoljava izručenje vlastitih državljana nije drugačije određeno i nemogućnosti raspisivanja potjernice na teritoriji Bosne i Hercegovine za državljaninom Bosne i Hercegovine radi njegovog izručenja drugoj državi. (2) Ako je međunarodnim ugovorom dozvoljeno izručenje državljana Bosne i Hercegovine, postupak za njihovo izručenje bit će proveden prema odredbama ovog zakona koje se odnose na izručenje stranaca. (3) Uz obavještenje iz stava (1) ovog člana nadležni organ Bosne i Hercegovine za saradnju s Interpolom obavijestit će stranu državu da nadležni pravosudni organi te države mogu dostaviti zamolnicu nadležnom pravosudnom organu u Bosni i Hercegovini radi preuzimanja gonjenja. (4) Nadležni organ Bosne i Hercegovine za saradnju s Interpolom će o raspisanoj međunarodnoj potjernici strane države za državljaninom Bosne i Hercegovine i preduzetim mjerama obavijestiti Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine (...).“

krivičnog postupka (čl. 2.), - pretpostavke nevinosti i princip *in dubio pro reo* (čl. 3.), - *ne bis in idem* (čl. 4.), - zaštite lične slobode (čl. 5.), - prava na odbranu (čl. 6. i 7.), - upotrebe jezika i pisma (čl. 8. i 9.), - zakonitosti dokaza (čl. 10.), - naknade štete zbog neopravdane osude ili lišenja slobode (čl. 11.), - prava na suđenje bez odlaganja (čl. 13.), - jednakosti u postupanju (čl. 14.), - slobodne ocjene dokaza (čl. 15.), - akuzatornosti (čl. 16.) i - legaliteta krivičnog gonjenja (čl. 17.).

59. Za gonjenje i suđenje počinitelja ovog krivičnog djela nadležni su redovni pravosudni organi¹⁷, kao i za svako drugo krivično djelo i ne postoji mogućnost da za ovo krivično djelo budu nadležni vojni organi.

Član 12. – Efikasna istraga

60. Zakoni o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini (Član 213. i 214. ZKP Bosne i Hercegovine)¹⁸ predviđaju obavezu i pravo prijavljivanja za bilo koje krivično djelo pa tako i za krivično djelo prisilnog nestanka.
61. Podnošenje prijave propisano je u zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini (član 215. ZKP Bosne i Hercegovine).¹⁹ O pokretanju istrage odlučuje Tužitelj. On svoju odluku donosi samostalno u formi naredbe o provođenju istrage. Tužitelj će uvijek donijeti odluku o pokretanju istrage kad postoje osnovi sumnje da je krivično djelo učinjeno. Postojanje osnova sumnje glavni je preduvjet za sprovođenje istrage. O nesprovođenju istrage, kao i o razlozima za to, Tužitelj će obavijestiti oštećenog i podnositelja prijave u roku od tri dana. Oštećeni i podnositelj prijave imaju pravo podnijeti pritužbu u roku od osam dana uredu Tužitelja (čl.216. ZKP Bosne i Hercegovine).
62. Istragu sprovodi Tužitelj i on može poduzeti sve istražne radnje, uključujući ispitivanje osumnjičenog i saslušanje oštećenog i svjedoka, vršenje uviđaja i rekonstrukcije događaja, preduzimanje posebnih mjera koje obezbjeđuju sigurnost svjedoka i informacija i naređivanje potrebnih vještačenja (čl.217 ZKP Bosne i Hercegovine).
63. Zaštita od zastrašivanja za podnosioca prijave i svjedoke se ostvaruje primjenom Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Ovaj zakon je usvojen na nivou Bosne i Hercegovine²⁰, a takođe isti zakoni su usvojeni i na nivou entiteta i Brčko distrikta Bosne i

¹⁷ Član 1 ZKPBiH: „Ovim zakonom utvrđuju se pravila krivičnog postupka po kojima je dužan postupati Sud Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Sud), Glavni tužitelj Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Tužitelj) i drugi učesnici u krivičnom postupku predviđeni ovim zakonom, kada postupaju u krivičnim stvarima. „

¹⁸ Član 213 ZKPBiH: (1) Službene i odgovorne osobe u svim organima vlasti u Bosni i Hercegovini, javnim preduzećima i ustanovama dužne su da prijave krivična djela o kojima su obaviještene ili za koja saznaju na koji drugi način. U takvim okolnostima, službena ili odgovorna osoba će poduzeti mjere da bi se sačuvali tragovi krivičnog djela, predmeti na kojima je ili pomoću kojih je injeno krivično djelo i drugi dokazi o njima i obavijestiti će ovlaštenu službenu osobu ili Tužilaštvo bez odlaganja. (2) Zdravstveni radnici, nastavnici, vaspitači, roditelji, staratelji, usvojitelji i druge osobe koje su ovlaštene ili dužne da pružaju zaštitu i pomoć maloljetnim osobama, da vrše nadzor, odgajanje i vaspitavanje maloljetnika, a koji saznaju ili o cijene da postoji sumnja da je maloljetna osoba žrtva seksualnog, fizičkog ili nekog drugog zlostavljanja, dužni su o toj sumnji odmah obavijestiti ovlaštenu službenu osobu ili Tužitelja. “

Član 214 ZKP BiH: „(1) Građanin ima pravo prijaviti izvršenje krivičnog djela. (2) Svako je dužan prijaviti učinjenje krivičnog djela kada neprijavljivanje krivičnog djela predstavlja krivično djelo. “

¹⁹ Član 215 ZKP BiH: „(1) Prijava se podnosi Tužitelju, pismeno ili usmeno. (2) Ako se prijava podnosi usmeno, osoba koja podnosi prijavu upozorit će se na posljedice lažnog prijavljivanja. O usmenoj prijavi sastavit će se zapisnik, a ako je prijava saopćena telefonom, sačinjit će se službena zabilješka. (3) Ako je prijava podnesena Sudu, ovlaštenoj službenoj osobi ili nekom drugom sudu ili tužitelju u Bosni i Hercegovini, oni će tu prijavu primiti i odmah je dostaviti Tužitelju. “

²⁰ Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 21/03, 61/04 i 55/04)

Hercegovine²¹. Na državnom nivou je donesen i Zakon o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini²².

64. U krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini sprečavanje dokazivanja je propisano kao krivično djelo (čl. 236. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine)²³.
65. U slučaju pokretanja postupka za krivično djelo prisilni nestanak, prijavljeno lice se može suspendovati sa radnog mjesta u skladu sa zakonima kojima su uređena prava i obaveze zaposlenih u organima uprave na nivou Bosne i Hercegovine, kao i na nivou entiteta, tako da ih se spriječi da sa pozicije na kojoj se nalaze vrše uticaj na istragu. Tako je u Zakonu o državnoj službi u institucijama Bosne i Hercegovine u članu 58. propisana preventivna suspenzija, koja će se odrediti kada se protiv državnog službenika pokrene postupak za krivično djelo za koje se izriče kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina. Takođe i Zakon o radu u institucijama Bosne i Hercegovine u članu 66. propisuje suspenziju za zaposlenika ako je protiv njega pokrenut krivični postupak za krivično djelo za koje je predviđena kazna zatvora u trajanju od najmanje pet godina.
66. Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Republike Srpske (MUP RS) je obavezno da postupa u skladu sa svim pozitivnim zakonskim propisima, a posebno u skladu sa ZKP RS, gdje su decidno obrazložene odredbe koje se tiču svega navedenog u članu 12 Konvencije. MUP RS prilikom postupanja sa građanima, bilo to uzimanje izjave, lišenje slobode i sl., postupa u saradnji sa nadležnim tužilaštvom, tako da je taj vid saradnje u neku ruku i kontrola rada policijskih službenika ovog Ministarstva. Kako bi se otklonile, odnosno smanjile mogućnosti da dođe do prisilnog nestanka od strane ministra i direktora policije je doneseno više podzakonskih akata koji regulišu ovu oblast, a Republičko tužilaštvo entiteta Republike Srpske je aktom br. A-487/12 od 17.05.2013. godine donijelo uputstvo obavezujućeg karaktera koje reguliše postupanje tužilaštava u entitetu Republici Srpskoj i saradnju sa policijskim službenicima MUP-a RS.
67. Čl. 229. i 230. Zakona o kaznenom postupku entiteta Federacije Bosne i Hercegovine propisano je slijedeće:

Član 229.

Prijavlivanje kaznenog djela od građana

(1) Građanin ima pravo prijaviti počinjenje kaznenog djela.

(2) Svatko je dužan prijaviti počinjenje kaznenog djela kada neprijavlivanje kaznenog djela predstavlja kazneno djelo.

Član 230.

Podnošenje prijave

(1) Prijava se podnosi tužitelju, pisano ili usmeno.

²¹ Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka („Službene novine F BiH“ br. 36/03)

Zakona o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku („Službeni glasnik RS“ br. 48/03)

Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka Brčko distrikta BiH („Sl. gl. BD BiH“ br. 10/03, 8/07 i 19/07)

²² Zakon o programu zaštite svjedoka u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ br. 29/04)

²³ Član 236 KZ BiH: „(1) Ko svjedoka ili vještaka u sudskom, prekršajnom, upravnom ili disciplinskom postupku pred institucijama Bosne i Hercegovine, silom, prijetnjom ili drugim oblikom prisile, ili obećanjem dara ili kakve druge koristi navede na lažan iskaz, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. (2) Ko s ciljem da spriječi ili znatno oteža dokazivanje u sudskom, prekršajnom, upravnom ili disciplinskom postupku pred institucijama Bosne i Hercegovine, sakrije, ošteti, uništi ili učini neupotrebljivim tuđi predmet ili ispravu koja služi dokazivanju, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. „

(2) Ako se prijava podnosi usmeno, osobu koja podnosi prijavu upozorit će na posljedice lažnog prijavljivanja. O usmenoj prijavi sastavit će se zapisnik, a ako je prijava priopćena telefonom, sačinit će se službena zabilješka.

(3) Ako je prijava podnesena sudu, ovlaštenoj službenoj osobi ili nekom drugom sudu ili tužitelju u Federaciji, oni će tu prijavu primiti i odmah je dostaviti tužitelju.

Član 13. – Izručenje

68. Najvažniji višestrani međunarodni ugovor o izručenju koji obavezuje Bosnu i Hercegovinu je Evropska konvencija o izručenju iz 1957. godine, zajedno sa dva dodatna protokola i to: Prvi dodatni protokol iz 1975. godine i Drugi dodatni protokol iz 1978. godine²⁴. Ova konvencija predviđa da njene odredbe zamjenjuju sve predhodne postojeće dvostrane ugovore između država potpisnica i da se dvostrani ugovori mogu sklopiti samo u svrhu dopune ili olakšavanja upotrebe načela te konvencije. Članom 1. Dodatnog protokola o izručenju od 15. oktobra 1975., utvrđeno je da se zločin genocida, zločini protiv čovječnosti, ratni zločini (teška kršenja Ženevskih konvencija) kao i zločini protiv mira, neće smatrati političkim krivičnim djelima.
69. Bosna i Hercegovina je notifikacijom o sukcesiji preuzela veliki broj dvostranih međunarodnih ugovora o izručenju od bivše SFRJ, od kojih ćemo nabrojati samo neke i to: Albanija – Konvencija o izdavanju krivaca, 1926; Austrija - Ugovor o izdavanju, 1982; Belgija – Konvencija o ekstradiciji i pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, 1971; Francuska – Konvencija o izdavanju okrivljenih i osuđenih lica, 1970; SR Njemačka – Sporazum o izdavanju, 1970; Švajcarska – Konvencija o izdavanju krivaca između Srbije i Švajcarske, 1887; SAD - Konvencija o izdavanju krivaca između Kraljevine Srbije i Sjedinjenih Američkih Država, 1901; Turska – Konvencija o izdavanju, 1973.

Osim ugovora koje je preuzela od bivše SFRJ, Bosna i Hercegovina je zaključila dvostrane ugovore o izručenju sa Makedonijom, Slovenijom, Hrvatskom, Crnom Gorom i Srbijom²⁵.

70. Ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno, izručenje osumnjičenih, odnosno optuženih ili osuđenih stranih državljana iz Bosne i Hercegovine u drugu državu, vrši se prema odredbama Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima. Ovaj zakon u članu 33. sadrži odredbe koje propisuju u kojim slučajevima je dozvoljeno izručenje. Prema navedenoj odredbi izručenje je dozvoljeno radi krivičnog gonjenja ili izvršenja pravnosnažno izrečene kazne zatvora za krivična djela kažnjiva kako prema zakonima Bosne i Hercegovine, tako i prema zakonima države moliteljice. Nadalje, izručenje radi krivičnog gonjenja se dozvoljava samo za krivična djela za koja je i prema krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine i prema zakonima države moliteljice predviđena kazna zatvora od najmanje jedne godine, odnosno izručenje radi izvršenja pravnosnažno izrečene kazne zatvora dozvoljava se ako trajanje izrečene kazne ili njen preostali dio koji se treba izvršiti iznosi najmanje četiri mjeseca.
71. Imajući u vidu izuzetnu težinu zločina prisilnog nestanka, ovo krivično djelo je podložno izručenju po svim sporazumima koji obavezuju Bosnu i Hercegovinu, kao i po unutrašnjem zakonodavstvu.

²⁴ Dokumenti objavljeni u „Službenom glasniku BiH- Međunarodni ugovori”, broj 4/05.

²⁵ Ugovor sa Srbijom je u postupku ratifikacije

72. Definicija političkog krivičnog djela nije sadržana ni u jednom zakonu u Bosni i Hercegovini. Da li krivično djelo za koje se traži izručenje ima politički karakter, cijeni se u svakom konkretnom slučaju. S obzirom na dosadašnju praksu Bosna i Hercegovina ima veoma restriktivan pristup u ocjeni da li se radi o političkom krivičnom djelu ili ne, kada odlučuje o zahtjevu za izručenje.
73. U skladu sa zakonom molba za izručenje podnosi se diplomatskim putem ili direktno Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine, ako je to predviđeno međunarodnim ugovorom. Uz molbu države moliteljice moraju biti priložena sredstva za utvrđivanje identiteta stranca, rješenje o pritvoru ili drugi akt istog pravnog djelovanja, naziv krivičnog djela zbog kojeg se traži privremeno pritvaranje, kao i izjava stranog organa da će biti tražena ekstradicija lica čije se izručenje traži. Ukoliko zahtjev za ekstradiciju ne pristigne u roku koji je po našem zakonu 18 dana, osoba lišena slobode mora se pustiti na slobodu. Ovaj rok može se produžiti na zahtjev države moliteljice, ali ni u kojem slučaju ne može biti duži od 40 dana (čl. 38.).
74. U ekstradicionom postupku Sud Bosne i Hercegovine, rješavajući po molbi strane države za izručenje, odlučuje da li su ispunjene ili ne zakonske pretpostavke za izručenje (čl. 43.). Ako Vijeće Suda Bosne i Hercegovine nađe da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje stranca, utvrdit će to rješenjem. Protiv tog rješenja stranac i tužilac imaju pravo žalbe Vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri dana od dana prijema rješenja. Vijeće Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, povodom žalbe na rješenje, odlučuje rješenjem. Ako Vijeće Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine povodom žalbe na rješenje nađe da je žalba neosnovana i da su ispunjene zakonske pretpostavke za izručenje stranca ili ako protiv prvostepenog rješenja Vijeća ne bude podnesena žalba, predmet se dostavlja ministru pravde Bosne i Hercegovine koji odlučuje o izručenju (čl. 44.).

Član 14. – Međunarodna pravna pomoć

Član 15. – Međunarodna saradnja

75. Pružanje međunarodne pravne pomoći u Bosni i Hercegovini je osigurano u Zakonu o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima koji je naprijed pomenut. U članu 1. ovog zakona propisano je da se ovim zakonom uređuje način i postupak pružanja međunarodne pravne pomoći u krivičnim stvarima, ako međunarodnim ugovorom nije drugačije određeno. Dakle, ukoliko postoji međunarodni ugovor između Bosne i Hercegovine i druge države, u postupku pružanja i traženja međunarodne pravne pomoći između država primijenit će se odredbe ugovora.
76. Bosna i Hercegovina je ratifikovala Evropsku Konvenciju o međusobnom pružanju pravne pomoći u krivičnim stvarima²⁶, a sa određenim brojem država je zaključila i bilateralne sporazume o pravnoj pomoći u krivičnim stvarima, kao što su Hrvatska, Srbija, Slovenija, Makedonija i dr.
77. Vezano za predmete ratnih zločina, potpisivanjem određenih protokola, riješena su i neka otvorena pitanja u vezi regionalne saradnje između Bosne i Hercegovine, Republike Srbije i Republike Hrvatske. Protokol o saradnji o progonu počinitelja krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida između Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije, potpisan je 31.01.2013. godine, a između Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske 03.06.2013. godine. (Članovi 14 i 15 objedinjen komentar)

²⁶ „Službeni glasnik BiH“, br 4/05 – Dodatak i 10/07 - dodatak

78. Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Republike Srpske je u skladu sa gore navedenim zakonskim propisima dužno pružiti svu potrebnu pomoć, kako u traganju, tako i lociranju i oslobađanju nestalih osoba, tako i u ekshumaciji i identifikaciji i to na način kako u toku istrage ili druge radnje zahtijeva nadležni tužilac.

Član 16. – Non-refoulement

79. Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima u članu 34. tačka i), kao pretpostavku za izručenje propisuje da se izručenje stranca ne traži radi: krivičnog gonjenja ili kažnjavanja zbog njegove rase, spola, nacionalnog ili etničkog porijekla, religijskog uvjerenja ili političkih stavova, kao i da se izručenje ne traži za krivično djelo s propisanom smrtnom kaznom prema zakonu države koja traži izručenje, osim ako država koja traži izručenje da garancije da neće biti izrečena ili izvršena smrtna kazna.
80. Zaštita svih oblika prisilnog nestanka, u kontekstu postupanja prema stranim državljanima, direktno je inkorporirana u odredbe Zakona na temelju kojih je nivo zaštite prava iz navedene konvencije zagantovan u potpunosti.

Član 91

(Princip zabrane vraćanja, "non-refoulement")

(1) Stranac neće, ni na koji način, biti protjeran ili vraćen ("refoulement") na granicu teritorije gdje bi mu život ili sloboda bili ugroženi zbog njegove rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili zbog političkog mišljenja, bez obzira da li mu je zvanično odobrena međunarodna zaštita.

(2) Izuzetno od odredbe iz stava (2) ovog člana, zabrana vraćanja ili protjerivanja ("non-refoulement") odnosi se i na lica za koja postoji osnovana sumnja da bi bila u opasnosti da će biti podvrgnuta smrtnoj kazni ili pogubljenju, mučenju ili drugom nehumanom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Stranac ne može biti ni protjeran ni vraćen u zemlju u kojoj nije zaštićen od slanja na takvu teritoriju.

Član 92.

(1) Kada stranac navede razloge iz člana 91. (Princip zabrane vraćanja, "non-refoulement"), organ pred kojim je izjava data upućuje stranca Službi u skladu s članom 107. (Namjera i zahtjev za međunarodnu zaštitu) stav (2) ovog zakona, a radi iskazivanja namjere o podnošenju zahtjeva za pokretanje postupka utvrđivanja osnovanosti navoda i postojanja uslova za odobrenje međunarodne zaštite u skladu s čl. 105. do 138. ŠPoglavlje VII. (Međunarodna i privremena zaštita) ovog zakona.

(2) U slučaju iz stava (1) ovog člana, rješenje o protjerivanju može se izvršiti tek kada se steknu uslovi iz člana 117. (Protjerivanje u slučaju odbijanja zahtjeva za međunarodnu zaštitu) ovog zakona.

Član 95.

(Zemlja vraćanja)

(1) Ako izvršenje odluke ne podliježe ograničenjima iz člana 91. (Princip zabrane vraćanja, "non-refoulement") ovog zakona, stranac koji se protjeruje upućuje se u zemlju porijekla, odnosno uobičajenog mjesta boravka ili u zemlju iz koje je došao u BiH ili u zemlju koja ga prihvata.

(2) Strancu se saopćava u koju zemlju će biti upućen.

Sa aspekta stranih državljana, Služba za poslove sa strancima Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, od svog formiranja nema utvrđenih kršenja prava zagantovanih ovom Konvencijom.

Član 17. – Zabrana tajnog pritvaranja

81. U odgovoru na član 10. Konvencije, sadržane su informacije o uslovima pod kojim neka osoba može biti lišena sloboda, kao i organi koji mogu izdati naredbu.
82. U krivičnim zakonima u Bosni i Hercegovini (član 5. ZKP Bosne i Hercegovine) je propisano da se osoba lišena slobode mora na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima lišenja slobode i istovremeno poučiti da nije dužna dati iskaz, niti odgovarati na postavljena pitanja, da ima pravo uzeti branitelja kojeg može sama izabrati, kao i o tome da ima pravo da njena obitelj, konzularni službenik strane države čiji je državljanin ili druga osoba koju ona odredi budu obaviješteni o njenom lišenju slobode. Osobi koja je lišena slobode postaviti će se branitelj na njen zahtjev ako zbog svog imovnog stanja ne može snositi troškove odbrane.
83. U skladu sa zakonima o krivičnom postupku u Bosni i Hercegovini (član 140. ZKP Bosne i Hercegovine) pritvor se izvršava u ustanovama koje za tu namjenu odredi ministar nadležnog ministarstva Bosne i Hercegovine u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko Distrikata Bosne i Hercegovine. Na poslovima izvršavanja pritvora mogu raditi samo oni uposlenici tog ministarstva koji imaju potrebna znanja i vještine i stručnu spremu predviđenu propisima. Prema članu 141. ZKP Bosne i Hercegovine pritvor se izvršava na način da se ne vrijeđa osobu i dostojanstvo pritvorenika. Ovlaštene osobe sudske policije i straže ustanove pri izvršavanju pritvora smiju upotrijebiti prinudna sredstva samo u slučajevima određenim zakonom. Prava i slobode pritvorenika mogu biti ograničeni samo u mjeri potrebnoj da se ostvari svrha radi koje je određen pritvor, spriječi bjekstvo pritvorenika, spriječi počinjenje krivičnog djela i otkloni opasnost po život i zdravlje ljudi. Uprava ustanove prikuplja, obrađuje i pohranjuje podatke o pritvorenicima koji se odnose na identitet pritvorenika i njihovo psihofizičko stanje, trajanje, produženje i ukidanje pritvora, rad pritvorenika, ponašanje pritvorenika i izrečene disciplinske mjere i slično. Evidenciju o pritvorenicima vodi nadležno ministarstvo Bosne i Hercegovine. U članu 142. istog zakona²⁷ je propisano da se pritvorenici smještaju u prostorije odgovarajuće veličine koje udovoljavaju potrebnim zdravstvenim uvjetima. Pritvorenici imaju i posebna prava koja su predviđena članom 143. ZKP Bosne i Hercegovine²⁸. U članu 144. ZKP Bosne i Hercegovine propisana je komunikacija pritvorenika sa određenim osobama²⁹.

²⁷ Član 142. ZKP BiH „Pritvorenici se smještaju u prostorije odgovarajuće veličine koje udovoljavaju potrebnim zdravstvenim uvjetima. U istu prostoriju ne smiju biti smještene osobe različita pola. U pravilu, pritvorenici se neće smjestiti u istu prostoriju s osobama koje izdržavaju kaznu zatvora. Pritvorenik se neće smjestiti zajedno s osobama koje bi na njega mogle štetno djelovati ili s osobama s kojima bi druženje moglo štetno utjecati na vođenje postupka.“

²⁸ Član 143. ZKP BiH „(1) Pritvorenici imaju pravo na osmosatni neprekidni odmor u vremenu od 24 sata. Njima će se osigurati kretanje na otvorenom prostoru najmanje dva sata dnevno. (2) Pritvorenik smije kod sebe imati predmete za osobnu upotrebu, higijenske potrepštine, o svom trošku nabavljati knjige, novine i drugu štampu, te imati druge predmete u količini i veličini koja ne ometa boravak u prostoriji i ne remeti kućni red. Prilikom prijema u pritvor od pritvorenika će se prilikom osobne pretrage oduzeti predmeti u vezi s krivičnim djelom, a ostali predmeti koje pritvorenik ne smije imati u pritvoru prema njegovoj će se uputi pohraniti i čuvati ili predati osobi koju odredi pritvorenik.“

²⁹ Član 144. ZKP BiH „(1) Pritvorenik ima pravo na posjete lica po svom izboru, osim u slučajevima kada sudija za prethodni postupak donese pisanu odluku o zabrani određenih posjeta zbog njihovog štetnog djelovanja na tok postupka. (2) Pritvorenici koji su strani državljanima imaju pravo na posjete svojih diplomatskih i konzularnih predstavnika ili predstavnika države koja štiti njihove interese, u skladu s međunarodnim pravom i internim propisima kojima se regulira pritvor, osim u slučajevima kada sudija za prethodni postupak donese pisanu odluku o zabrani određenih posjeta zbog njihovog štetnog djelovanja na tok postupka. (3) Pritvorenik smije održavati povjerljivu prepisku s bilo kojim drugim licem. Izuzetno, ako to zahtijevaju interesi postupka Sud može donijeti rješenje o nadzoru takve povjerljive prepiske ili rješenje kojim se zabranjuje takva povjerljiva prepiska. Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba, koja ne zadržava izvršenje rješenja. Pritvoreniku se ne može zabraniti slanje molbi, pritužbi i žalbi. (4) Pritvorenik ne može koristiti mobilni telefon ali ima pravo, u skladu s kućnim redom a pod nadzorom uprave pritvora, o svom trošku obavljati telefonske razgovore. Uprava pritvora u tu svrhu pritvorenicima osigurava potreban broj javnih telefonskih priključaka. Sudija za prethodni postupak, sudija za prethodno saslušanje, sudija ili predsjednik vijeća mogu zbog razloga sigurnosti ili postojanja nekog od razloga iz člana 132. stava 1. tačke a. do c. ovog zakona, rješenjem ograničiti ili zabraniti pritvoreniku korištenje telefona. (5) Pritvorenik ima pravo slobodne i neometane veze s braniteljem.“

84. Sa navedenim odredbama ZKP Bosne i Hercegovine usklađene su i odredbe entitetski zakoni o krivičnom postupku, kao i ZKP Brčko distrikta, koje se odnose na pritvorenike.
85. Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija entiteta Republike Srpske i Zakon o izvršenju krivinih sankcija, pritvora i drugih mjera Brčko distrikta BiH³⁰, uređuju uslove pod kojim pritvorene osobe ostvaruju svoja prava. Ovim zakonima je uređen i nadzor nad radom ustanova u kojima se izvršava mjera pritvora, a koji vrše nadležna ministarstva pravde u zavisnosti u kojoj ustanovi se pritvoreno lice nalazi.
86. Navedeni zakoni propisuju i standarde smještaja pritvorenika, a kao primjer navodimo član 66. Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera³¹.
87. Prema odgovoru Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite entiteta Republike Srpske, koji se odnosi na Član 17. stav 1. tačka (g) i stav 3. tačka (g) u Zavodu za sudsku medicinu RS vodi se odgovarajuća dokumentacija koja se odnosi na slučajeve smrti osoba koje su bile lišene slobode, bilo da se radi o osobama nad kojima je provođena mjera pritvora ili se radi o osobama koje su se nalazile na izdržavanju zatvorske kazne na osnovu pravosnažne sudske presude. Mi smo imali takve slučajeve, kod kojih se obavlja obdukcija i sve druge neophodne postmortalne procedure u skladu sa važećim zakonskim propisima i u skladu sa pravilima forenzičke struke. Dokumentacija koju sačinji Zavod u takvim slučajevima, dostupna je svim relevantnim i zainteresovanim licima u skladu sa važećim zakonima.
88. Prema odgovoru Ministarstvu pravde entiteta Republike Srpske, Zakonom o krivičnom postupku RS je regulisao na koji način se lice može lišiti slobode i koji su uslovi za lišenje slobode i prava lica lišenih slobode (pravo na advokata, pravo na komunikaciju sa članovima porodice i dr.). Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 12/10, 117/11, 98/13) se tačno definišu koje su to Ustanove za izvršenje krivičnih sankcija i mjera pritvora te se one nalaze pod neposrednim nadzorom Ministarstva pravde entiteta Republike Srpske (MP RS). Članovima od 83. do 85. ZIKS garantuje se da sve osobe lišene slobode mogu komunicirati i da ih mogu posjetiti članovi porodice, advokat ili bilo koja druga osoba po izboru te osobe, ali samo u skladu sa zakonski predviđenim uslovima. Takođe, član 2. ZIKS jasno propisuje da MP RS, je dužno osigurati pristup i povjerljivu komunikaciju osuđenika, pritvorenika i maloljetnika sa domaćim i međunarodnim organizacijama i drugim institucijama nadležnim za praćenje i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa zakonom i odgovarajućim međunarodnim dokumentima. MP RS je donjelo Uputstvo o vrstama i načinu vođenju evidencija o osuđenim i pritvorenim licima („Službeni glasnik

³⁰ Zakon Bosne i Hercegovine o izvršenju krivinih sankcija, pritvora i drugih mjera - Prečišćeni tekst („Sl. glasnik BiH, broj 12/10) Zakon o izvršenju krivičnih sankcija u Federaciji Bosne i Hercegovine („Sl. novine FBiH“, br. 44/98, 42/99, 12/09 i 42/11) Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske („Sl. glasnik RS br. 12/10, 117/11, 98/13) Zakon o izvršenju krivinih sankcija, pritvora i drugih mjera Brčko Distrikta BiH („Sl. glasnik BD BiH“ br. 31/11)

³¹ Član 66. Zakona Bosne i Hercegovine o izvršenju krivinih sankcija, pritvora i drugih mjera „(1) U svim prostorijama u kojima borave pritvorenici i zatvorenici mora se osigurati zadovoljavanje zdravstvenih i higijenskih potreba, dovoljna količina zraka, svjetla, grijanja i ventilacije. (2) Lica koja borave u ćeliji za jedno lice imat će najmanje sedam kvadratnih metara prostora po licu, a ona koja borave u zajedničkim spavaonicama imat će najmanje četiri kvadratna metra po licu i ne manje od deset kubnih metara po licu. (3) U prostorijama u kojima borave pritvorenici i zatvorenici prozori moraju biti dovoljno veliki da omogućavaju rad i čitanje pod prirodnim svjetlom u uobičajenim uslovima, da omogućavaju ulaz svježeg zraka, osim ako ne postoje klimatski uređaji, te da svojim izgledom i veličinom odgovaraju standardnim prozorima. (4) Vještačko osvjetljavanje mora odgovarati postojećim standardnim normama. (5) Sanitarni uređaji moraju omogućiti svakom pritvoreniku ili zatvoreniku zadovoljavanje fizioloških potreba u čistim i pristojnim uslovima. (6) Svakom pritvorenom ili zatvorenom licu mora se omogućiti korištenje prikladnih prostorija i uređaja za kupanje i tuširanje pri temperaturi koja odgovara klimatskim uslovima i u razmacima koji omogućavaju održavanje normalne lične higijene, ali najmanje jednom dnevno. (7) Sve prostorije zavoda moraju se propisno održavati i redovno čistiti. (8) Poslove iz stava (7) ovog člana obavljaju zatvorenici u trajanju do dva sata na dan bez novčane naknade. (9) Pritvorenima, odnosno zatvorenima s invaliditetom osigurava se smještaj primjeren vrsti i stepenu njihove invalidnosti.

Republike Srpske“ br. 3/00) u kome se nalaze podaci navedeni u članu 17. tačka 2. Konvencije.

89. Takođe, MUP RS je sačinio Uputstvo o postupanju policijskih službenika sa licima lišenih slobode kao i Uputstvo o vođenju evidencije lica lišenih slobode u kojoj su navedene sve odredbe Konvencije iz člana 17 tačka 3. Napominjemo da se evidencija lica lišenih slobode vodi i pisano i u elektronskoj formi, te da su iste predmet konstantne kontrole nadležnih organa MUP-a RS.
90. Državna agencija za istrage i zaštitu - SIPA je samostalna upravna organizacija u okviru Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine. Temeljem Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu sistematizirane su osnovne organizacijske jedinice u okviru iste. Jedna od osnovnih organizacijskih jedinica u okviru SIPA je i Centar za istraživanje ratnih zločina i kaznenih djela kažnjivih po međunarodnom ratnom i humanitarnom pravu.
91. Osnovna zadaća CZRZ je istraživanje kaznenih djela iz glave XVII Kaznenog Zakona Bosne i Hercegovine među kojima je i kazneno djelo iz članka 172. KZ Bosne i Hercegovine Zločin protiv čovječnosti kojima su obuhvaćena djela tretirana u Međunarodnoj Konvenciji za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka. (Točni podatci o broju predmeta nalaze se u evidencijama T Bosne i Hercegovine).
92. Naredbu za lišenje slobode osobe za koju postoji osnova - osnovana sumnja da je počinila kazneno djelo iz članka 172. KZ Bosne i Hercegovine, temeljem članka 35, 216 i 218. ZKP-a Bosne i Hercegovine, izdaje postupajući tužitelj Tužiteljstva Bosne i Hercegovine jer je Tužiteljstvo Bosne i Hercegovine sukladno Državnoj strategiji za procesuiranje ratnih zločina jedino ovlašteno za vođenje istrage u ovim slučajevima. Lišenje osoba osumnjičenih za ovo kazneno djelo obavlja se isključivo samo po naredbi postupajućeg tužitelja Tužiteljstva Bosne i Hercegovine.
93. Policijski službenici CZRZ SIPA postupajući po naredbi tužitelja Tužiteljstva BiH koji vodi istragu, osumnjičenu osobu lišaju slobode, privode u službene prostorije Državne Agencije za istrage i zaštitu gdje se vrši kriminalistička obrada nad istom.
94. Osoba lišena slobode uvodi se u Evidenciju o osobama koje su lišene slobode po bilo kojem osnovu, koja se kao obvezna evidencija vodi u CZRZ.
95. Evidencija osoba lišenih slobode sadrži podatke o identitetu osobe lišene slobode - generalijski podatci, datum vrijeme i lokaciju gdje je osoba lišena slobode, obilježje kaznenog djela zbog kojeg je izvršeno lišenje slobode, broj naredbe na temelju koje je izvršeno lišenje slobode, upotrebi sile prigodom lišenja slobode, identitet osoba policijskih službenika koji su osobu lišili slobode, nadležnom rukovoditelju koji je odobrio lišenje osobe slobode, načinu prijevoza osobe lišene slobode od mjesta lišavanja do agencije odnosno tužiteljstva, policijskom službeniku koji je izvršio pregled osobe lišene slobode, predmetima koji su oduzeti kao dokazni materijal, komunikaciji s nadležnim tužiteljstvom, o pravima osobe lišene slobode (obavještenje o pravima, zahtjev za braniteljem, zahtjev za medicinskim osobljem), o maloljetnicima i mentalno hendikepiranim osobama, dokumentu o lišavanju slobode, predaji osobe lišene slobode, otpuštanju osobe lišene slobode i dodatnim primjedbama.
96. Osoba lišena slobode nakon kriminalističke obrade u prostorijama SIPA odmah se predaje na dalje postupanje tužitelju koji je izdao naredbu za lišenje. Predaja osobe lišene slobode vrši se uz izdavanje potvrde o predaji osobe lišene slobode nadležnom tužitelju.
97. U izuzetnim slučajevima ukoliko nije moguće osobu lišenu slobode predati odmah postupajućem tužitelju, osoba lišena slobode se uz potvrdu o predaji osobe lišene slobode

drugom organu predaje u prostorije za zadržavanje MUP-a Kantona Sarajevo, pošto SIPA nema vlastite prostorije za zadržavanje, te se u roku 24 sata koliko iznosi vrijeme propisano za zadržavanje u policijskom organu nakon preuzimanja iste od strane SIPA uz potvrdu o predaji osobe lišene slobode drugom organu i kriminalističke obrade u službenim prostorijama SIPA uz potvrdu o predaji osobe lišene slobode predaje nadležnom tužitelju.

98. Po dovođenju osobe u službene prostorije SIPA istoj se omogućava da putem telefona obavi jedan telefonski poziv prema članovima obitelji i da obavjesti branitelja koji će joj biti potreban kod ispitivanja kod postupajućeg tužitelja, kada su u pitanju ova djela SIPA ne ispituje osumnjičenog nego postupajući tužitelj što se unosi u evidenciju.
99. Ukoliko osoba lišena slobode izjavi da ima određenih zdravstvenih problema isto se upisuje u evidenciju te policijski službenici ponude osobi pružanje medicinske pomoći, te ukoliko osoba lišena slobode smatra da joj je ista potrebna ista se uz pratnju policijskih službenika vodi u najbližu medicinsku ustanovu.

Član 18. – Informacije o licima lišenim slobode

100. Svako fizičko i pravno lice u Bosni i Hercegovini ima pravo pristupa informacijama koje su pod kontrolom javnog organa, a svaki javni organ ima odgovarajuću obavezu da objavi takve informacije. Ovo pravo pristupa podliježe samo formalnim radnjama i ograničenjima kako je utvrđeno u Zakonu o slobodi pristupa informacija u Bosni i Hercegovini³², na državnom nivou i zakonima o slobodi pristupa informacijama u entitetima³³.
101. U skladu sa navedenim zakonima, svi organi koji raspolažu informacijama o nekoj osobi lišenoj slobode, dužni su licima koja imaju opravdan interes dati informacije koje se od njih traže, gdje treba imati u vidu i odredbe zakona o krivičnom postupku koje propisuju prava osoba lišenih slobode. Na odluku o odbijanju da se daju tražene informacije podnosilac zahtjeva ima pravo podnijeti žalbu u skladu sa važećim zakonima koji uređuju upravni postupak.
102. U skladu sa ZKP Republike Srpske i drugim podzakonskim aktima koji se odnose na predmetnu oblast, odnosno „prisilni nestanak“ policijski službenici su dužni i obavezni advokatima pritvorenih dati pristup svim informacijama koje su navedene u članu 18. Konvencije. Prilikom lišenja slobode i otpusta lica lišenih slobode izdaju se potvrde u kojima se navode podaci propisani u članu 18. Konvencije.
103. Članom 5. Zakona o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine propisano je:

Član 5.

Prava osobe kojoj je sloboda oduzeta

(1) Osoba kojoj je sloboda oduzeta mora se na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima oduzimanja slobode i istodobno prije prvog ispitivanja poučiti da nije dužna dati iskaz, niti odgovarati na postavljena pitanja, da ima pravo uzeti branitelja kojega može sama izabrati, kao i o tomu da ima pravo da njezina obitelj, konzularni službenik strane države čiji je državljanin ili druga osoba koju ona odredi budu obaviješteni o njezinom oduzimanju slobode.

³²Zakon o slobodi pristupa informacija u Bosni i Hercegovini („Sl. glasnik BiH“, br. 28/00,45/06,102/09 i 100/13)

³³Zakon o slobodi pristupa informacija u Federaciji Bosni i Hercegovini („Sl. novine FBiH“, br. 32/01 i 48/11)
Zakon o slobodi pristupa informacija („Sl. glasnik RS“, br. 20/01)

(2) Osobi kojoj je slobode oduzeta postaviti će se branitelj na njezin zahtjev, ako zbog svog imovnog stanja ne može snositi troškove obrane.

104. U odgovoru Državne agencije za istragu i zaštite (SIPA) po dovođenju osobe lišene slobode u službene prostorije SIPA istoj se omogućuje kontakt s članovima obitelji i odvjetnikom i navedene osobe u svakom trenutku sukladno pozitivnim zakonskim propisima mogu dobiti podatke o organu koji je naredio lišavanje slobode, mjestu i datumu lišavanja osobe slobode, kao i mjestu zadržavanja, imenu postupajućeg tužitelja i tužiteljstva kome je osoba lišena slobode predana na dalje postupanje i zdravstvenom stanju osobe lišene slobode.

Član 19. – Zaštita ličnih podataka

105. Agencija za forenzička ispitavanja i vještačenja pri Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine je osnovana donošenjem Zakona o Direkciji za kordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine a počela je sa radom 2009 godine. Ovim zakonom definisane su nadležnosti Agencije među kojima su i daktiloskopska vještačenja i analiza DNK, te vođenja evidencija iz nadležnosti Agencije, a u skladu sa postojećim zakonima i propisima.

106. Agencija se u svom radu i djelovanju vodi, kada je riječ o zaštiti ličnih podataka, prvenstveno Zakonom o Direkciji za kordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine, Zakonom o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine i Zakonom o zaštiti ličnih podataka Bosne i Hercegovine koji definišu principe obrade i zaštite ličnih podataka, u koje se uključuju i medicinski i genetski podaci te postupak pružanja međunarodne pravne pomoći i izvršenja međunarodnih ugovora u krivičnopravnim stvarima.

107. U ZKP – u Bosne i Hercegovine članovima 112., 113., 114. i 115. definisana je analiza i korištenje rezultata DNK analize, a u ovom smislu najbitnije je član 115. Koji predviđa postojanje DNK baze podataka. Temeljem člana 115. Stav (2) ZKP-a Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine donijelo je Pravilnik o načinu prikupljanja i uzimanja uzoraka biološkog materijala za potrebe analize dezoksiribonukleinske kiseline u krivičnom postupku. Članovima 8., 9. i 11. ovog Pravilnika definiše se zaštita ličnih podataka i dostavljanje ovih podataka inostranim organima.

108. Što se tiče Zakona o zaštiti ličnih podataka, članom 4. uređen je princip obrade ličnih podataka, dok je odredbama člana 18. stav (1) propisano sprečavanje prenosa podataka u inostranstvo u onim slučajevima kada u toj državi zaštita ličnih podataka ne zadovoljava uslove utvrđene članom 4. ovog Zakona.

109. Dodatno, na državnom nivou usvojen je Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima prema kojemu je Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine organ posredstavom kojeg se zamolnica dostavlja stranim pravosudnim organima i obratno. U hitnim slučajevima zamolnica za međunarodnu pravnu pomoć mogu ići i posredstvom INTERPOL-a kako je predviđeno ovim Zakonom.

110. Vezano za član 19. stav 2. Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite entiteta Republike Srpske je stava da genetički podaci nestalih i neidentifikovanih osoba kao i komparativni genetički podaci njihovih srodnika koji su uzeti u svrhu utvrđivanja identiteta nestale ili neidentifikovane osobe, prikupljaju se i pohranjuju u bazu podataka i koriste se na načinih koji to veoma

precizno propisuje Zakon o bazi podataka obavljenih DNK analiza. U entitetu Republici Srpskoj ova oblast je u potpunosti i veoma kvalitetno riješena tim Zakonom. Tako nešto u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine i na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji.

111. ZKP Republike Srpske kao i Zakonom o zaštiti ličnih podataka regulisana je oblast zaštite ličnih podataka uključujući i medicinske i genetske podatke i isti se ne mogu dati ili koristiti osim za traženje nestale osobe i u krivičnim procesima, a opet u skladu sa odredbama gore navedena dva Zakona.

Član 20. – Ograničavanje prava na informacije

112. Zakoni o slobodi pristupa informacija u Bosni i Hercegovini propisuju izuzetke od objavljivanja informacija kada na osnovu ispitivanja svakog pojedinačnog slučaja, utvrdi da se radi o informaciji koja uključuje lične interese koji se odnose na privatnost trećeg lica (čl. 5. i 8. Zakona o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini).

113. U skladu sa članom 5. Zakona o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine propisano je:

Član 5.

Prava osobe kojoj je sloboda oduzeta

(1) Osoba kojoj je sloboda oduzeta mora se na maternjem jeziku ili jeziku koji razumije odmah obavijestiti o razlozima oduzimanja slobode i istodobno prije prvog ispitivanja poučiti da nije dužna dati iskaz, niti odgovarati na postavljena pitanja, da ima pravo uzeti branitelja kojega može sama izabrati, kao i o tomu da ima pravo da njezina obitelj, konzularni službenik strane države čiji je državljanin ili druga osoba koju ona odredi budu obaviješteni o njezinom oduzimanju slobode.

(2) Osobi kojoj je slobode oduzeta postaviti će se branitelj na njezin zahtjev, ako zbog svog imovnog stanja ne može snositi troškove obrane.

114. U skladu sa odredbama ZKP Republike Srpske i odredbama Zakona o zaštiti ličnih podataka svakom licu se prilikom lišavanja slobode izdaje potvrda o lišenju slobode, a nakon puštanja na slobodu i potvrda o otpustu, a policijski službenici koji takođe raspoložu takvim informacijama su dužni i obavezni dati informacije licima kojima je dozvoljen pristup

Član 21. – Oslobađanje lica

115. Odgovor na član 21. Konvencije o prisilnim nestancima sadržan je u odredbama Zakona o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br. 12/10 i 100/13), kao i entitetskim zakonima o izvršenju krivičnih sankcija.

116. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera sadrži posebne odredbe o otpustu zatvorenika, tj. član 182. Zakona navodi da se zatvorenik otpušta iz zavoda onog dana kada mu istekne kazna ili onog dana kada mu počinje teći uslovni otpust, kao i da je zavod dužan o otpustu svakog zatvorenika s izdržavanja kazne zatvora obavijestiti Krivično odjeljenje Suda u roku od 8 dana. Zakon predviđa i posebne odredbe koje regulišu pomoć po otpustu po otpustu iz zavoda kao što su troškovi prevoza, osiguranje prikladne obuće i odjeće, a ukoliko je zatvorenik bolestan koji se otpušta ili je nesposoban za putovanje, zavod će ga smjestiti u najbližu zdravstvenu ustanovu radi liječenja, a troškove za prvi mjesec liječenja snosi Ministarstvo pravde BiH, a ukoliko zatvorenik eventualno ostane duže na liječenju tada

troškove snosi Općina na čijem području otpušteni zatvorenik ima prebivalište odnosno boravište.

117. Prilikom otpusta sa izdržavanje kazne zatvora (član 184. i 186. Zakona) zavod je dužan obavijestiti Službu socijalne zaštite ili drugu sličnu službu o potrebi i vrsti pomoći koju treba pružiti licu koje je otpušteno iz zavoda i to prije otpuštanja zatvorenika ili u roku od 3 dana od dana kada počinje teći uslovni otpust, što potvrđuje postojanje postpenalne pomoći i brige za lica koja se otpuštaju sa izdržavanje kazne zatvora.
118. Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera sadrži i odredbe koje regulišu otpuštanje zatvorenika na temelju Zakona o amnestiji ili pomilovanju i da je to najkasnije u roku od 24 sata od sata zaprimanja rješenja, kao i da se svakoj osobi koja se otpušta izdaje potvrda o izdržanoj kazni koju izdaje upravnik zavoda, a obrazac i sadržaj potvrde propisuje ministar pravde posebnim propisom.
119. Otpuštanje pritvorene osobe iz zavoda obavlja se na osnovu rješenja o ukidanju pritvora ili istekom vremena za koje je pritvor određen kao i da nadzor nad izvršenjem mjere pritvora obavlja Ministarstvo pravde BiH putem inspektora kao službenika sa posebnim ovlaštenjima.
120. Bosna i Hercegovina posjeduje neovisna tijela koja prate pravilnost postupanja prema licima lišenim slobode, stepen primjene zakona ili drugog propisa, kao i praćenje uslova boravka i ostvarivanja ljudskih prava osoba koje izvršavaju mjeru pritvora, kaznu zatvora ili drugu izrečenu mjeru.
121. Ratifikacijom Opcionog Protokola u UN Konvenciju protiv torture, nehumanih i degradirajućih tretmana ili kažnjavanja Bosna i Hercegovina je prihvatila obavezu uspostavljanja jednog ili više tijela – nacionalnih preventivnih mehanizama koji prate stanje ljudskih prava osoba lišenih slobode, kao i stvaranje preventivnih pretpostavki da do torture ili nehumanih ili degradirajućih tretmana ili kažnjavanja ne dođe. Zakonom o dopunama Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine u skladu sa Pariškim principima uspostavlja se nacionalni preventivni mehanizam pri Instituciji ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine.

Član 22. – Mjere za sprječavanje i sankcionisanje odlaganja i ometanja upotrebe pravnih lijekova, - propuštanja vođenja evidencije i uskraćivanja informacija

122. Protivpravno lišenje slobode je u Krivičnom zakonu Bosne i Hercegovine u članu 147. propisano kao krivično djelo³⁴, kada je počinjeno od strane službene ili odgovorne osobe u institucijama Bosne i Hercegovine. Krivični zakoni entiteta i Brčko distrikta takođe sadrže odredbe kojima je protivpravno lišenje slobode propisano kao krivično djelo³⁵.
123. Član 436. ZKP Bosne i Hercegovine propisuje pravo na naknadu štete koje pripada: a) osobi koja je bila u pritvoru, a nije došlo do pokretanja krivičnog postupka ili je postupak obustavljen ili je pravomoćnom presudom oslobođena od optužbe ili je optužba odbijena, b) osobi koja je izdržavala kaznu lišenja slobode, a povodom ponavljanja krivičnog postupka izrečena joj je kazna lišenja slobode u kraćem trajanju od kazne koju je izdržala ili joj je

³⁴ Član 147. KZBiH: „ (1) Službena ili odgovorna osoba u institucijama Bosne i Hercegovine koja drugog protupravno zatvori, drži zatvorenog ili mu na drugi način oduzme slobodu kretanja, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. (2) Ako je protupravno lišenje slobode trajalo duže od trideset dana ili je učinjeno na svirep način ili je osobi koja je protupravno lišena slobode usljed toga teško narušeno zdravlje ili su nastupile druge teške posljedice, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora od dvije do osam godina. (3) Ako je osoba koja je protupravno lišena slobode usljed toga izgubila život, učinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.“

³⁵ Član 179. KZ FBiH, član 166 KZ RS i član 176. KZ BDBiH.

izrečena krivičnopravna sankcija koja se ne sastoji u lišenju slobode ili je oglašena krivom a oslobođena od kazne, c) osobi koja je usljed pogreške ili nezakonitog rada organa neosnovano lišena slobode ili je zadržana duže u pritvoru ili ustanovi za izdržavanje kazne ili mjere, d) osobi koja je u pritvoru provela duže nego što traje kazna zatvora na koju je osuđena. Takođe osobi koja je lišena slobode bez zakonskog osnova, pripada pravo na naknadu štete ako joj nije određen pritvor, niti joj je vrijeme za koje je lišena slobode uračunato u izrečenu kaznu za krivično djelo ili za prekršaj.

124. Zakoni o krivičnom postupku entiteta i Brčko distrikta imaju takođe odredbe kojima je propisano pravo na naknadu štete zbog protivpravnog lišenja slobode³⁶.

125. Tužba za naknadu štete se podnosi nadležnom sudu, pod uslovom predhodnog obraćanja nadležnom ministarstvu pravde radi postizanja sporazuma o nadoknadi štete bez vođenja sudskog postupka.

126. Članom 155. Zakona o kaznenom postupku Federacije Bosne i Hercegovine propisano je:

Član 155.

Prava i slobode pritvorenika i podaci o pritvorenicima

(1) Pritvor se izvršava na način nevrijeđanja osobe i dostojanstva pritvorenika.

Ovlaštene osobe pravosudne policije i straže ustanove pri izvršavanju pritvora smiju uporabiti prisilna sredstva samo u slučajevima propisanim zakonom.

(2) Prava i slobode pritvorenika mogu biti ograničene samo u mjeri potrebnoj za ostvarenje svrhe radi koje je određen pritvor, sprječavanja bijega pritvorenika, sprječavanja počinjenja kaznenog djela i otklanjanja opasnosti po život i zdravlje ljudi.

(3) Uprava ustanove prikuplja, obrađuje i pohranjuje podatke o pritvorenicima koji se odnose na istovjetnost pritvorenika i njihovo duševno i tjelesno stanje, trajanje, produljenje i ukinuće pritvora, rad pritvorenika, vladanje pritvorenika i izrečene stegovne mjere i slično.

(4) Evidenciju o pritvorenicima vodi Federalno ministarstvo pravde.

127. Postupanje Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske u potpunosti je u skladu sa članom 6 Konvencije. Donešen je i Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti policijskih službenika (Službeni glasnik RS 45/14) u kojem se obrađuju i odredbe koje su navedene u članu 22 Konvencije a u vezi sa zahtjevom da se propišu disciplinske sankcije u slučaju da se utvrdi povreda navedenih odredbi. Takođe, postoje dva organa koja su nezavisna od MUP RS, a vrše kontrolu i nadzor nad radom, odnosno postupanju policijskih službenika po predmetnoj problematici, a radi se o Birou za žalbe i pritužbe građana i Odbor za bezbjednost Skupštine entiteta Republike Srpske.

Član 23. – Obuka nadležnih organa

128. Obuku sudija i tužilaca u Bosni i Hercegovini organizuju i provode centri za edukaciju sudija i tužilaca u entitetima³⁷, koji u skladu sa potrebama planiraju programe stručnog usavršavanja. Česte teme takvih edukacija su adekvatna primjena međunarodnih standarda i prakse, pa se u okviru takvih edukacija sudije i tužiocci upoznaju sa međunarodnim konvencijama koje je Bosna i Hercegovina u obavezi provoditi pa tako i ove Konvencije.

³⁶ Član 412. ZKP RS, član 439. ZKP FBiH i član 418. ZKP BD BiH

³⁷ Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Republici Srpskoj i Centar za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH

129. Ministar pravde entiteta Republike Srpske aktom broj 08.030/240-27/12 od 13.03.2012. godine propisao je Program stručne obuke radnika kazneno-popravnih ustanova. Ovim programom, u okviru kojeg je utvrđen nastavni plan i program i nastavne jedinice, uređeno je pitanje provođenja obuke i stručnog usavršavanja svih zaposlenih lica u kazneno-popravnim ustanovama Republike Srpske.
130. Cilj provođenja obuke i stručnog usavršavanja je obezbjeđenje kontinuiranog usavršavanja znanja i profesionalnih kapaciteta osoblja koje radi na poslovima koji se vrše u neposrednom kontaktu sa osuđenim i pritvorenim licima. Osim opšte obuke, za osoblje koje radi sa posebnim kategorijama osuđenih lica, kao što su žene, maloljetnici, strani državljani, mentalno oboljeli i visokorizična osuđena lica, kazneno-popravne ustanove dužne su da obezbjede i posebnu obuku, kojom će se stručno osposobljavati i usavršavati za specijalizovani rad.
131. Pored opšte i specijalizovane obuke, kompletno osoblje kazneno-popravnih ustanova, u cilju provođenja obuke i stručnog usavršavanja, dužno je kontinuirano vršiti obuku iz oblasti međunarodnih instrumenata i standarda ljudskih prava, posebno Evropske konvencije o ljudskim pravima, Evropske konvencije o sprečavanju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, kao i Evropskih zatvorskih pravila. Ovim dokumentom se predviđa da se na kraju izvođenja obuke obavezno vrši provjera znanja u teorijskom i praktičnom dijelu obuke. Takođe, imajući u vidu odredbe i sadržaj Pravilnika o postupku i kriterijumima za ocjenu rada zaposlenih u kazneno-popravnim ustanovama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 19/14), može se konstatovati da postoji i utvrđen mehanizam za procjenu efekata obuke i obrazovnih programa.
132. U nastavnom planu i programu Visoke škole unutrašnjih poslova, Konvencija Ujedinjenih nacija protiv torture i drugih nehumanih i degradirajućih tretmana i kažnjavanja (CAT), kao i međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, izučavaju se u sledećim predmetima: Ustavno pravo, Krivično materijalno pravo, Međunarodno krivično pravo, Krivično procesno pravo, Osnovi međunarodnog prava, Kriminologija s penologijom i Policijska etika kultura i komunikacije. U Nastavnom planu i programu osnovne policijske obuke I nivoa u Jedinici za osnovnu obuku – Policijskoj akademiji, sadržaji Konvencija UN-a protiv torture i drugih nehumanih i degradirajućih tretmana i kažnjavanja, kao i međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, obrađuju se u sljedećim predmetima: Policijski službenici (prava obaveze i dužnosti) Krivično i krivičnoprocesno pravo i Ljudska prava i policijska etika. Pored navedenih predmeta, sadržaji ovih Konvencija se obrađuju i u sledećim modulima: Primjena policijskih ovlašćenja i upotreba sredstava sile i Suzbijanje kriminaliteta. U Nastavnom planu i programu osnovne policijske obuke II nivoa u Jedinici za osnovnu obuku – Policijskoj akademiji, sadržaji Konvencija UN-a protiv torture i drugih nehumanih i degradirajućih tretmana i kažnjavanja, kao i međunarodna konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, obrađuju se u sljedećim predmetima: Poslovi policije i pravila ponašanja, Kriminalistika, Ustavno uređenje i sistem državne uprave, Krivično i prekršajno pravo, Krivično procesno pravo i Ljudska prava.
133. Federalno ministarstvo pravde ne posjeduje zvanične informacije koje se odnose na obuke predstavnika pravosuđa i državnih službenika u skladu sa sadržajem člana 23. stava 1. Konvencije.
134. Edukativne aktivnosti iz oblasti obuke sudija/tužilaca sa područja Federacije Bosne i Hercegovine koji mogu biti uključeni u čuvanje ili tretman osoba lišenih osoba, za period 01.04.2012. godine do 31.03.2014 godine, - obuhvataju:
- 2 Konferencije
 - 2 Okrugla stola
 - 10 Seminara

Član 24. – Prava žrtava

135. Član II, stav 1. Ustava Bosne i Hercegovine utvrđuje da Bosna i Hercegovina i oba entiteta „osiguravaju najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda. Aneks 6. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini utvrđuje da su međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, kako su navedeni u Aneksu 1. Ustava Bosne i Hercegovine direktno primjenjuju u domaćem sistemu. I ustavi entiteta, Statut Brčko Distrikta BiH i ustavi 10 kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine daju prioritet ljudskim pravima. Postoji referenca za osobe „za čiju se sudbinu ne zna“ u Aneksu 7. članu 5. Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH, koji utvrđuje da će „Strane pružiti informaciju putem mehanizama traganja Međunarodnog komiteta Crvenog križa/krsta o svim osobama za čiju sudbinu se ne zna. Strane će u potpunosti saradivati sa Međunarodnim crvenim križom/krstom u njegovim nastojanjima da utvrdi identitet, kretanje i sudbinu osoba za čiju se sudbinu ne zna.“
136. Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine ne poznaje pojam žrtve, iako se ovaj pojam (kao i pojam oštećeni) često koriste kao sinonimi. Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka BiH posebno je usmjeren na zaštitu žrtve u slučaju da se istovremeno radi i o svjedoku u krivičnom postupku.
137. Termin „žrtve“ u smislu Konvencije o prisilnim nestancima predstavlja nestalu osobu i svaku osobu kojoj je nanijeta šteta kao direktnu posljedicu prisilnog nestanka.
138. Termin „nestale osobe“ utvrđen je Zakonom o nestalim osobama Bosne i Hercegovine usvojenim 2004. godine. Definicija nestale osobe po Zakonu o nestalim osobama glasi: „Nestala osoba je osoba o kojoj porodica nema nikakvih vijesti i/ili je prijavljena na osnovu pouzdanih informacija kao nestala osoba uslijed oružanog sukoba koji se desio na teritoriji bivše SFRJ.“
139. Ovaj zakon predstavlja kombinaciju standarda utvrđenih u okviru humanitarnog prava i standarda koji se odnose na osnovna ljudska prava i slobode. Zakon o nestalim osobama garantuje i osigurava pravo da se zna, također uređuje i pravo na socijalnu zaštitu i druga prava članova porodica nestalih osoba. Zakon o nestalim osobama Bosne i Hercegovine odnosi se na osobe nestale u periodu od 30.aprila 1991. godine do 14. februara 1996. godine. Zakonom se osigurava jednaka zaštita žrtava rata-porodica nestalih osoba koje već duže vrijeme tragaju za istinom o sudbini svojih članova porodice koji se nestali u tragičnom sukobu u Bosni i Hercegovini koji se desio u periodu od 1992.-1995. godine.
140. Glavni nosioci aktivnosti na pripremi i usaglašavanju teksta ovog zakona bila su udruženja članova porodica nestalih osoba i predstavnici međunarodne zajednice (Međunarodna komisija za nestale osobe i Međunarodni komitet crvenog krsta/križa), sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine. U okviru ovog zakona osnovne vrijednosti – standardi preuzeti su iz međunarodnog pravnog okvira (konvencije, protokoli), koji se odnose na oblasti humanitarnog prava i ljudskih prava i osnovnih sloboda.
141. Prilikom izrade Zakona o nestalim osobama u Bosni i Hercegovini kod definisanja pojma nestale osobe korištene su različite definicije iz međunarodnih izvora. Od naznačenih međunarodnih izvora koristi se značenje definicije iz Konvencije Ujedinjenih naroda o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, koja je usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka, član 2. Konvencije, te se pod pojmom nestale osobe u Zakonu o nestalim osobama Bosne i Hercegovine podrazumjeva:

„osoba uhapšena, pritvorena ili odvedena protiv svoje volje ili na bilo koji drugi način lišena slobode od strane službenika raznih nivoa vlasti ili od strane organizovanih grupa ili privatnih pojedinaca koji djeluju u ime, ili uz podršku, direktnu ili indirektnu saglasnost ili prihvatanje vlade, nakon čega slijedi odbijanje da se otkrije sudbina ili mjesto gdje se nalazi osoba o kojoj je riječ, ili odbijanje da se prizna oduzimanje slobode, što takve osobe stavlja izvan zaštite zakona.“

142. Član Radne grupe o prisilnim i nedobrovoljnim nestancima Manfred Nowak, koji je bio uključen u specijalni postupak u vezi nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, izvjestio je Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda da: „Ciljna grupa specijalnog postupka je, stoga, mnogo šira od pojma „žrtva prisilnog nestanka“, s kojim se Radna grupa MKCK najviše služi, te da ista treba biti povezana s definicijom iz člana 2. Konvencije o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka.
143. Definicija nestale osobe iz Zakona odnosi se jednim dijelom i na radnu definiciju koju je koristio MKCK koja je primjenjivana u ratnim okolnostima i okolnostima neposredne ratne opasnosti, gdje se nestale osobe definišu kao osobe „čije porodice nemaju nikakvih informacija o njima ili su prijavljeni kao nestali na osnovu pouzdanih informacija, a zbog oružanog sukoba.“
144. U poslijeratnom periodu se u pravnoj praksi Bosne i Hercegovine pretežno koristi opći termin „nestale osobe“ koji uključuje ne samo civile nego i borce koji su bili uključeni u oružane sukobe, čiji se nestanak veže za period od 30.04.1991. godine do 14.02.1996. godine.
145. Članom 3. Zakona o nestalim osobama članovi porodice imaju pravo da saznaju istinu o okolnostima prisilnog nestanka, sudbinu nestale osobe, kao i mjesto gdje se nalaze nestale osobe ili, ako su mrtvi okolnosti, uzrok smrti i mjesto ukopa ukoliko je takvo mjesto poznato, kao i da dobiju posmrtnu ostatku.
146. Međunarodni mehanizmi zaštite ljudskih prava prepoznali su da je agonija i stres članova porodice zbog nepoznate sudbine svojih srodnika, predstavlja nehuman tretman, i u vezi s Evropskom konvencijom – kršenje prava na privatni i porodični život. U očuvanju ovih prava država ima bezuslovnu obavezu da sprovede djelotvornu istragu i otkrije informacije o mjestu gdje se žrtva prisilnog nestanka nalazi.
147. Odredbama Zakona o nestalim osobama Bosne i Hercegovine (član 4. Član 5. Član 6. i Članom 7.) organi i institucije Bosne i Hercegovine moraju osigurati potrebne i neophodne informacije vezane za okolnosti nestale osobe i ovim se odredbama država članica obavezuje na osiguranje potrebnih informacija, način razmjene informacije državnih službenika na svim nivoima vlasti i obaveznu saradnju sa udruženjima nestalih osoba, kao i obaveznost razmjene informacija i uzajamne saradnje.
148. Vlasti Bosne i Hercegovine su s ciljem unaprjeđenja procesa traženja nestalih osoba i efikasnije identifikacije ostataka nestalih osoba osnovali Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine. Osnivanje Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine i prijenos ovlašćenja s entitetskih komisija je uvjet za eliminaciju mogućih diskriminacija u procesu eshumacije i identifikacije nestalih osoba, te unaprjeđenje i ubrzanje procesa traženja nestalih osoba i njihovu identifikaciju.
149. Institut za nestale osobe nadležan je da:
 - a) prikuplja, obrađuje i sistematizira informacije o nestalim osobama o pojedinačnim i masovnim grobnicama,
 - b) uspostavlja centralni i jedinstvenu bazu podataka o nestalim osobama, evidentira i obavještava porodice nestalih osoba uključujući i izdavanjem potvrda o nestanku i identitetu žrtve,

- c) pronalazi, provjerava i obilježava lokalitete masovnih i pojedinačnih grobnica,
- d) učestvuje u iskopavanjima i eshumacijama iz masovni i pojedinačnih grobnica, asanaciji terena, autopsijama, antropološkim obradama, identifikacijama, uvidajima na licu mjesta i drugim radnjama i postupcima koji se odnose na nestale osobe,
- e) saraduje s nadležnim organima vlasti, uključujući organe pravosuđa i drugim organizacijama i Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju, saraduje s međunarodnim i doimaćim organizacijama i institucijama koje se bave pitanjima nestalih osoba, posebno s MKCK,
- f) podržava porodice nestalih osoba i njihova udruženja, uključujući i projekte koje predloži Savjetodavni odbor,
- g) osigurava sredstva iz budžeta i donacija,
- h) saraduje s nadležnim institucijama R Hrvatske, Srbije i Crne Gore i drugim državama s važećim zakonima Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima,
- i) obavještava javnost o rezultatima istraživanja i utvrđenim činjenicama i provodi sve druge aktivnosti u vezi s traženjem i identifikacijom nestalih osoba.

150. Organi upravljanja Instituta su: Kolegij direktora, Upravni odbor i Nadzorni odbor.
151. Članom 15. Zakona o nestalim osobama Bosne i Hercegovine u svrhu osiguranja sredstava i realizacije prava članova porodice nestalih osoba predviđeno je formiranje Fonda za potporu porodica nestalih osoba u Bosni i Hercegovini. Fond je samostalna upravna organizacija koja ima status pravnog lica, svoj pečat i štambilj.
152. Fond je osnovan Odukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine od 04.12.2006. godine, s osnovnom svrhom da osigura i realizira prava članova porodica nestalih osoba koja uključuju: pravo na novčanu potporu, zdravstvenu zaštitu, pomoć udruženjima porodica nestalih osoba, obilježavanje mjesta ukopa i iskopavanja nestalih osoba i druga prava u skladu sa Zakonom.
153. Gore pomenutim zakonom utvrđeno je pravo na novčanu potporu za članove porodica nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, kao i mogućnosti za ostvarenje drugih prava članova porodica nestalih osoba (zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, obilježavanje mjesta ukopa i iskopavanja nestalih osoba, pomoć udruženjima).
154. U cilju jednakog ostvarenja prava članova porodica nestalih osoba, bilo je potrebno uspostaviti novo tijelo (Fond) koje će provoditi postupak dodjele novčanih potpora i implementirati aktivnosti u vezi realiziranja prava na druge oblike pomoći porodicama nestalih osoba, u okviru jedinstvenog upravnog postupka kako je to i utvrđeno ovim zakonom i gore pomenutom odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine.
155. Aktivnosti na usaglašavanju Sporazuma o finansiranju fonda za pomoć porodicama nestalih osoba su u više navrata inicirane od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, ali se u vezi sa sjedištem i načinom finansiranja Fonda nije postigla saglasnost između predstavnika vlada entiteta. Ključna neslaganja odnosila su se na procenat sredstava koja su trebali osigurati entiteti za finansiranje Fonda na nivou Bosne i Hercegovine te osiguravati na osnovu sljedećih kriterija: broja i mjesta stradanja nestalih osoba.
156. U vezi sa izvršenjem ove zakonske obaveze doneseno je u međuvremenu više odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Kako do danas nisu stvoreni uslovi za početak rada Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba, odnosno nije usaglašen tekst Sporazuma o finansiranju Fonda za pomoć porodicama nestalih osoba, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je u vezi sa donesenim odlukama pokrenulo postupak KTA-333/06, po osnovu odluke Ustavnog suda BiH br. AP 228/04 od 13.07.2005. godine, koja je podnesena od strane Udruženja porodica nestalih osoba i Gradske organizacije logoraša Istočno Sarajevo i dr., protiv Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Vlade entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, Vlade entiteta Republike Srpske i Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

157. Ova, kao i sve ovdje navedene odluke odnose se na pitanja vezana za proces traženja nestalih osoba u Bosni i Hercegovini. Sve ove odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine su istovjetne AP -129/04 od 27.05.2006., AP -1226/05 od 18.11.2006., AP- 228/04 od 27. 05. 2006. AP -159/06, od 26. 06.2007., AP -171/06, od 13. 09.2007., AP -1143/06, od 13. 09. 2007. i AP -36/06, od 16. 07. 2007. godine.

158. Navedenim odlukama je utvrđena obaveza preduzimanja određenih aktivnosti od strane Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, vlade entiteta Federacije Bosne i Hercegovine, entiteta Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, u pogledu osiguravanja funkcionisanja institucija osnovanih u skladu sa Zakonom o nestalim osobama Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj: 50/04), tj. (Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine, Fonda za potporu porodicama nestalih i Centralne evidencije o nestalim osobama Bosne i Hercegovine, koja se uspostavlja u okviru Instituta), odnosno kako je to utvrđeno odlukama:

"...Ustavni sud BiH naložio je Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, Vladi Federacije BiH, Republike Srpske i Vladi Brčko distrikta BiH, da bez odgađanja osiguraju da operativno funkcioniraju Fond za potporu porodicama nestalih osoba u Bosni i Hercegovini i Centralna evidencija nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, koji su osnovani u skladu sa Zakonom o nestalim osobama BiH.."

159. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 101. sjednici, održanoj 15.10.2009., na prijedlog Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, utvrdilo Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o nestalim licima, koje je, 21.10.2009., dostavljeno Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Zajednička komisija za ljudska prava, prava djeteta, mlade, imigraciju, izbjeglice, azil i etiku Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je, na na 29. sjednici, održanoj 28.10.2009., razmatrala Prijedlog zakona u skladu s članom 104. Poslovnika Predstavničkog doma i članom 98. Poslovnika Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine.

160. Usvajanjem predloženih izmjena i dopuna Zakona o nestalim osobama stvorili bi se traženi uslovi za uspostavu Fonda za potporu nestalim osobama, a čija nadležnost ne umanjuje nadležnosti entitetskih institucija jer Fond ima ulogu upravne institucije u pogledu primjene jedinstvenog pravnog okvira na osnovu Zakona o nestalim osobama Bosne i Hercegovine. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine usvojio je Prijedlog zakona u prvom čitanju na 64. sjednici održanoj 7.12.2009. Dom naroda na 39. sjednici, održanoj 15.12.2009., nije usvojio zakon (prvo čitanje).

161. Pravo na novčanu potporu, kriteriji za korištenje novčane potpore, kao i utvrđivanje iznosa novčane potpore regulisani su Zakonom o nestalim osobama.

162. Članovi porodica nestalih osoba koje je izdržavala nestala osoba ili su trenutno u stanju socijalne potrebe imaju pravo na mjesečnu novčanu potporu. Ovu vrstu novčane potpore Zakon reguliše kao lično neprenosivo pravo koje ne može biti korišteno istovremeno s drugim osnovom za izdržavanje. Pravo na novčanu potporu ne može biti korišteno istovremeno s drugim osnovom za izdržavanje. Osnovica za obračun novčane naknade je iznos od 25% prosječno isplaćene plate u Bosni i Hercegovini za prethodno tromjesečje.

163. Konvencijom za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka država članica je dužna osigurati i pravo na reparaciju i pravednu i adekvatnu kompenzaciju. Reparacija je ratna odšteta. Restitucija je uspostava prijašnjeg stanja, vraćanje imovine i dobara koja je otela neprijateljska vojska. Restitucija podrazumjeva priznavanje ugleda ili prava (npr. u Kaznenom zakonu brisanje osude).

164. Vežano za član 24. stav 3., pri MUP-u entiteta Republike Srpske postoje odjeljenja za potrage koje sa bave problemima lica čiji se nestanak prijavi nadležnim vlastima.
165. Ako se pronađu nepoznati posmrtni ostaci, u našem Zavodu se obavljaju sve neophodne procedure u svrhu utvrđivanja identiteta nepoznatih posmrtnih ostataka kao i u svrhu utvrđivanja uzroka smrti. U vezi s tim, u entitetu Republici Srpskoj nema nikakvih problema.
166. Kada su u pitanju nestala i neidentifikovana lica iz prethodnog ratnog sukoba, u Republici Srpskoj postoji Operativni tim Vlade RS za traženje nestalih lica sa kojim naš Zavod tijesno saraduje.
167. Na nivou Bosne i Hercegovine postoji Instiut za nestala lica, osnovan u skladu sa Zakonom o nestalim licima donesenim takođe na nivou Bosne i Hercegovine.
168. Vežano za član 24. stav 4, shodno stavu Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite entiteta Republike Srpske, entitet Republika Srpska ima nadležnost u pogledu zaštite žrtava prisilnog nestanka kojima je pod ratnim okolnostima šteta nanijeta kao direktna posljedica prisilnog nestanka i obuhvaćene su Zakonom o zaštiti civilnih žrtava rata – Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 24/10), jer se i žrtve prisilnog nestanka u periodu ratnih okolnosti, svrstavaju u kategoriju civilnih žrtava rata.
169. Prema odredbi člana 2. stav 1. pomenutog zakona, civilnom žrtvom rata, između ostalih, smatra se i lice kod kojeg je nastupilo oštećenje organizma od najmanje 60% zlostavljanjem, silovanjem, odnosno lišavanjem slobode (zatvor, koncentracioni logor, internacija, prinudni rad) kao i lice koje je pod navedenim okolnostima poginulo, umrlo ili nestalo. Dakle, u smislu navedenog zakona, preživjele žrtve prisilnog nestanka koje su pod tim okolnostima zadobile oštećenje organizma od najmanje 60% i članovi porodice prisilno nestalog lica, u poređenju sa ostalim korisnicima koji su obuhvaćeni tim zakonom, u istom obimu i pod istim uslovima ostvaruju lična i porodična prava.

170. Procedure (postupak) za ostvarivanje prava

O pravima po navedenom zakonu, na zahtjev stranke, odlučuje opštinski/gradski organ uprave nadležan za poslove boračko-invalidske zaštite i zaštite civilnih žrtava rata na čijem području podnosilac zahtjeva ima prebivalište odnosno boravište. Međutim, postoji prepreka za podnošenje novih zahtjeva s obzirom da je istekao rok koji je utvrđen Zakonom (31. 12. 2007. godine), u kojem se zahtjev mogao podnijeti.

- a) Pravo na civilnu ličnu invalidninu stiču civilne žrtve rata ukoliko je kod njih nastupilo oštećenje organizma od 60% - 100%, a prema procentu oštećenja organizma, razvrstane su u 6 grupa. Dakle, uslov za ostvarivanje prava je oštećenje organizma od najmanje 60% (šesta grupa).

U postupku za ostvarivanje prava je potrebna medicinska dokumentacija o liječenju koja datira najkasnije godinu dana od dana nastanka oštećenja organizma odnosno od dana prestanka okolnosti pod kojima je oštećenje organizma nastalo, te dokaz o okolnostima pod kojima je to oštećenje nastalo.

- b) Zahtjev za priznavanje porodičnih prava, članovi porodice nestalog lica mogu podnijeti u roku od pet godina od dana nestanka odnosno od dana prestanka okolnosti pod kojima je lice nestalo ili u roku od jedne godine od dana ekshumacije i identifikacije posmrtnih ostataka nestalog.

Pomenuti zakon ne predviđa obavezu članova porodice da svoje nestale srodnike proglaše umrlim kako bi mogli ostvariti prava utvrđena propisima iz ove oblasti. Dakle, članovi porodice nestalog lica mogu ostvariti prava po tom osnovu, bez obaveze proglašenja nestalog lica umrlim.

171. Prava

Prava na zaštitu po Zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata su:

1. civilna (lična)invalidnina, odnosno civilna porodična invalidnina,
2. dodatak za njegu i pomoć drugog lica,(ostvaruje civilni invalid prve grupe)
3. dodatak za člana porodice nesposobnog za rad,(pod posebno određenim uslovima)
4. dodatna novčana pomoć, (pod posebno određenim uslovima)
5. dodatak za samohranost, (pod posebno određenim uslovima)
6. zdravstvena zaštita, koje podrazumjeva pravo na zdravstveno osiguranje ako ne mogu imati nikakav drugi osnov osiguranja prema zakonu iz oblasti zdravstvenog osiguranja)
7. profesionalna rehabilitacija.

172. Učešće udruženja u izradi relevantne legislative

U izradi relevantne legislative iz ove oblasti, obavezno učestvuju predstavnici postojećih udruženja koja predstavljaju i zastupaju interese nestalih lica, a zastupljeno je i učešće javnosti kroz provođenje javne rasprave.

173. Član 24. stav 5. tačka a) i b)
a) Reparacije

Osnovica za obračun novčanih primanja po zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata za 2014. godinu iznosi 405,56 km.

Visina civilne lične invalidnine:

1.kategorije.....100% od osnovice	405,56 KM
2.kategorije.....70% od osnovice.....	283,89 KM
3.kategorije.....50% od osnovice	202,78 KM
4.kategorije.....40% od osnovice.....	162,22 KM
5.kategorije.....35% od osnovice.....	141,95 KM
6.kategorije.....30% od osnovice.....	121,67 KM

Pravo na dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica imaju

Samo civilne žrtve rata i grupe imaju pravo na dodatak za njegu i pomoć, koji iznosi 324,45KM.

Pravo na dodatnu novčanu pomoć mogu ostvariti civilne žrtve rata od I – V grupe bez obzira na sposobnost za rad, a civilne žrtve rata VI grupe kao i članovi porodice civilne žrtve rata i članovi porodice umrlog lica kojem je bilo priznato svojstvo civilne žrtve rata, ovo pravo mogu ostvariti samo ako su nesposobni za rad, a uz to:

1. nisu u radnom odnosu,
2. ne obavljaju privatnu djelatnost,
3. nisu korisnici prava na penziju,
4. ako im dio ukupnih prihoda domaćinstva koji otpadaju na člana domaćinstva ne prelazi 10% prosječne plate u RS u mjesecu za koji se vrši isplata.

Visina dodatne novčane pomoći za korisnike civilne lične invalidnine:

20% od iznosa c.inv.koju koristi i iznosi:

1.kategorije.....	81,11 KM
2.kategorije.....	56,78 KM
3.kategorije.....	40,56 KM
4.kategorije.....	32,44 KM
5.kategorije.....	28,39 KM
6.kategorije.....	24,33 KM

Pravo na dodatak za člana porodice nesposobnog za rad, kao i pravo na dodatak za samohranost može se priznati samo korisnicima koji su ostvarili pravo na dodatnu novčanu pomoć.

Visina dodatka za člana domaćinstva nesposobnog za rad za korisnike civilne lične invalidnine:

50% od iznosa c.inv.kuju koristi i iznosi:

1.kategorije.....	202,78 KM
2.kategorije.....	141,95 KM
3.kategorije.....	101,39 KM
4.kategorije.....	81,11 KM
5.kategorije.....	70,97 KM
6.kategorije.....	60,83 KM

Visina dodatka za samohranost za korisnike civilne lične invalidnine:

50% od iznosa dodatne novčane pomoći i iznosi:

1. kategorije.....	40,56 KM
2. kategorije.....	28,39 KM
3. kategorije.....	20,28 KM
4. kategorije.....	16,22 KM
5. kategorije.....	14,19 KM
6. kategorije.....	12,17 KM

Visina civilne porodične invalidnine

Visina civilne porodične invalidnine iznosi 40% od osnovice i iznosi 162,22 i dijeli se na ravne dijelove članovima porodice ubijene, poginule, umrle ili nestale civilne žrtve rata, koji ispunjavaju Zakonom propisane uslove.

- Visina dodatne novčane pomoći za korisnike civilne porodične invalidnine iznosi 32,44 KM
- Visina dodatka za člana domaćinstva nesposobnog za rad za korisnike civilne porodične invalidnine iznosi 81,11 KM.
- Visina dodatka za samohranost za korisnike civilne porodične invalidnine iznosi 16,22 KM.

174. b) Rehabilitacija

Što se tiče rehabilitacije, rehabilitacione mjere su djelatnost bolnice i uklopljene su u klinički put svakog pacijenta, a nakon otpusta se preporučuje rahabilitacija u zajednici koja se provodi u centrima za mentalno zdravlje. Bolnica ima i provodi politiku bezbjednosti i sigurnosti informacija. U Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“ organizovana je služba za psihosocijalnu edukativnu rehabilitaciju odraslih sa svim stručnim kadrovima (psiholog, socijalni radnik i defektolog) koji vrše timsku procjenu pojedinih slučajeva. U JZU Bolnica Modriča, kada su u pitanju alternativni oblici liječenja, lica se po otpustu upućuju u nadležne centre za mentalno zdravlje i centre za socijalni rad, koji pružaju rehabilitacijske i druge usluge. U ustanovi postoje organizovane aktivnosti u sklopu radno-okupacionog tretmana gdje pacijent ima priliku da se uključi u razne radionice, terapijske grupe, rekreativne aktivnosti i slično.

175. Prema odgovoru Ministarstvu pravde entiteta Republike Srpske, član 11. ZKP RS propisuje da lice koje je neopravdano osuđeno za krivično djelo ili je bez osnova lišeno slobode ima pravo na rehabilitaciju, pravo na naknadu štete iz budžetskih sredstava, kao i druga prava utvrđena zakonom.

176. Prema odgovoru Federalnog ministarstva pravde, odredbama Glave XXXII Zakona o krivičnom postupku entiteta Federacije Bosne i Hercegovine propisan je postupak za naknadu štete, rehabilitaciju i ostvarivanje drugih prava osoba neopravdano osuđenih i neosnovano lišenih slobode. Navedenim odredbama osigurana je naknada štete za osobe zbog neopravdane osude ili neosnovanog lišenja slobode odnosno neosnovanog pritvora a što se izričito navodi odredbom člana 439. stav 1. tačka c) koja predviđa da pravo na naknadu štete pripada i:

„c) osobi koja je usljed pogreške ili nezakonitog rada organa neosnovano lišena slobode ili je zadržana duže u pritvoru ili ustanovi za izdržavanje kazne ili mjere.“

Međutim isto se ne može primjeniti i na osobe, žrtve otmice, već isključivo u onim slučajevima protupravnog/neosnovanog lišenja slobode odnosno neosnovanog pritvora.

U entitetu Federaciji Bosne i Hercegovine ova se odredba djelimično primjenjuje kroz Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom ("Sl. Novine Federacije Bosne i Hercegovine " br: 36/99, 54/04, 39/06 i 14/09 u daljem tekstu Zakon).

177. Po odredbama čl.2. već pomenute konvencije stoje da:

"Prisilni nestanak" se smatra hapšenjem, zatvaranjem ili bilo kojim drugim oblikom, lišavanja slobode, počinjenim od strane državnih službenika ili osoba i grupa koje imaju odobrenje, podršku ili prećutnu saglasnost države, koje prati odbijanje priznavanja dijela lišavanja slobode ili skrivanja informacija o sudbini ili lokaciji nestale osobe, što nestalu osobu stavlja van zaštite zakona.

Osobe koje su bile izložene naprijed navedenom u periodu 1992-1995. god. mogu se svrstati u sljedeće skupine a to su;

1. nestale, smrtne stradale i nikad pronađene osobe,
2. nestale, smrtno stradale, pronađene i neidentifikovane osobe,
3. nestale pronađene i identifikovane osobe,
4. nestale osobe koje su preživjele ali usljed torture imaju oštećenje organizma od najmanje 60%
5. osobe koje su nestale ali su preživjele i nemaj tjelesno oštećenje ili je to tjelesno oštećenje manje od 60%.

Osobe od tačke 1 do 4. imaju pravo na naknadu u skladu sa Zakonom.

Ovo se odnosi na njihove članove porodice ili na njih lično.

Osobe iz tačke 5. su najbrojnija grupacija i ona ne uživa nikakvu zakonsku zaštitu.

Izuzetak su osobe koje su preživjele seksualno zlostavljanje i silovanje i koje su svrstane u posebnu kategoriju.

Naprijed pobrojane skupine potencijalnih korisnika nisu posebno uređene zakonom već se one mogu ovako klasificirati ukupnim sagledavanjem Zakona u širem kontekstu.

178. Član 54. Zakona

U smislu ovog zakona civilna žrtva rata je lice kod kojeg je tokom rata ili neposredne ratne opasnosti, uslijed ranjavanja ili nekog drugog oblika ratne torture nastupilo oštećenje organizma, što uključuje mentalno oštećenje ili značajno narušavanje zdravlja ili nestanak ili pogibiju tog lica.

U skladu sa stavom 1. ovog člana status civilne žrtve rata priznaje se:

- 1. licu kod kojeg je nastupilo oštećenje organizma od najmanje 60% ili značajno narušavanje zdravlja uslijed mučenja, nehumanog i ponižavajućeg postupanja, nezakonitog kažnjavanja, protupravnog lišavanja slobode, zatvor, koncentracioni logor, internacija, prinudni rad u toku ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti.*
- 2. licu kod kojeg je nastupilo oštećenje organizma id najmanje 60% u vezi sa ratnim događajima (bombardovanje, ulične borbe, eksplozije ratnog materijala. Zalutali metak i sl.),*
- 3. licu kod kojeg je nastupilo oštećenje organizma od najmanje 60% od eksplozije zaostalog ratnog materijala, nakon završetka rata,*
- 4. licu kod koga je nastupilo oštećenje organizma od najmanje 60% u vezi sa diverzantskim, terorističkim akcijama kojima se ugrožava sigurnost i ustavni poredak Federacije.*
- 5. članovima porodice nestalog lica, ako je nestalo lice bio civil, odnosno nije bio pripadnik oružani snaga,*
- 6. članovima porodice lica koje je poginulo u vezi sa ratnim događajima (bombardovanje, ulične borbe, eksplozija ratnog materijala, zalutali metak i sl.).*

Posebnom kategorijom civilnih žrtava rata smatraju se lica koja su preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje.

Ono što karakteriše ovu kategoriju civilnih žrtava rata je činjenica da im se ne utvrđuje stepen oštećenja organizma već se samo utvrđuje činjenično stanje. Ono što je bitno istaći da ovo pravo ostvaruju ne samo žene već i muškarci za koje se ispostavi da su prošli proces seksualnog zlostavljanja i silovanja.

179. Član. 58 govori o pravima koja imaju lica koja dobiju status civilne žrtve rata a to su:

1. ličnu invalidninu ili mjesečno novčano davanje,
2. porodičnu invalidninu
3. njegu i pomoć od strane drugog lica
4. ortopedski dodatak
4. pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskog pomagala,
5. osposobljavanje za rad, profesionalnu rehabilitaciju, prekvalifikaciju i dokvalifikaciju,
6. prioritetno zapošljavanje,
7. nprioritetno stambeno zbrinjavanje,
8. psihološku pomoć i pravnu pomoć.

Prava iz tačke 1), 2), 4), i 4) ostvaruju se pod uslovima, na način i po postupku utvrđenom ovim zakonom.

Prava iz tačke 5), 6), 7), 8), 7 9) ovog člana ostvaruju se u skladu sa propisima o zdravstvenom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti, zaštiti porodice sa djecom i zakonom o zapošljavanju.

Mjesečno lično novčano primanje ostvaruju lica koja su preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje i ono se isplaćuje u visini osnovice.

180. Lična invalidnina
Član 59.

Lična invalidnina utvrđuje se u mjesečnom iznosu prema grupi oštećenja organizma iz člana 56. ovog zakona u visini od 70% mjesečnog iznosa lične invalidnine ratnog vojnog invalida, i to 50% iz federalnog budžeta a 20% iz kantonalnog budžeta, odgovarajuće grupe po propisima iz

Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica, izuzev za lica iz člana 54. stav 3. (seksualno zlostavljana i silovana lica) ovog zakona kako slijedi:

- (1) I grupa100%
- (2) II grupa 73%
- (3) III grupa 55%
- (4) IV grupa 43 %
- (5) V grupa 32 %
- (6) VI grupa 18%

Mjesečno lično novčano primanja za lica iz člana 53. Stav 3. Ovog zakona iznosi 70% od osnovice iz stava 1.ovog člana.

Dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica.

181. Član 60.

Pravo na dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica imaju osobe sa invaliditetom od I do IV grupe koji su nesposobni za vršenje osnovnih životnih potreba bez pomoći drugog lica.Dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica određuje se u mjesečnom iznosu u visini od 70% mjesečnog iznosa dodatka za njegu i pomoć od strane drugog lica za ratne vojne invalide, odgovarajućeg stepena invalidnosti i to 50% iz federalnog budžeta i 20% iz kantonalnog budžeta.

182. Ortopedski dodatak Član 61.

Pravo na ortopedski dodatak imaju osobe sa invaliditetom kojima je tjelesno oštećenje utvrđeno zbog oštećenja organizma koja su neposredna posljedica zadobivene rane, povrede ili ozljede koja je prouzrokovala amputaciju ekstremiteta ili teško oštećenje finkcija ekstremiteta ili potpuni gubitak vida na oba oka.

Ortopedski dodatak određuje se u mjesečnom iznosu u visini od 70% od mjesečnog iznosa ortopedskog dodatka za ratne vojne invalide odgovarajućeg stepena invalidnosti i to 50% iz federalnog budžeta a 20% iz kantonalnog budžeta.

183. Porodična invalidnina Član 62.

Članovi porodice civilnih žrtava rata iz čl. 54. Stav 3. ovog zakona imaju, uz uvjete propisane ovim zakonom, pravo na porodičnu invalidninu.

Pravo na porodičnu invalidninu, uz uvjete propisana ovim zakonom, imaju i članovi porodice civilne žrtve rata od I do IV grupe koji su do smrti koristili dodatak za njegu i pomoć od strane drugog lica, pod uvjetom da je smrt civilne žrtve rata posljedica rane, povrede, ozlijede ili bolesti po osnovu koje joj je utvrđeno pravo po ovom zakonu.

Članovi porodice umrle civilne žrtve rata moraju da ispune niz uslova da bi ostvarili pravo na porodičnu invalidninu iza umrlog supružnika. Osim što je umrli supružnik imao I do IV grupu invaliditeta i koristio do smrti dodatak za njegu i pomoć od drugog lica, njegova smrt mora biti u uzročno posljedičnoj vezi sa ranom, povredom ili ozlijedom po osnovu koje je utvrđena invalidnost.

184. Član 65.

Osnovica za određivanje porodične invalidnine iznosi 70% od osnovice za određivanje porodične invalidnine za porodice šehida odnosno poginulog borca i to 50% iz federalnog i 20% kantonalnog budžeta.

Iznos porodične invalidnine uzvrđuje se u mjesečnom iznosu od osnovice iz stava 1. ovog člana i to:

- za jednog člana porodice u visini 43% od osnovice,
- za dva člana porodice u visini 55% od osnovice,
- Za tri člana porodice u visini 60% od osnovice,
- Za četiri člana ili više članova porodice u visini 65% od osnovice.

Na nestale civilne žrtve rata primjenjuje se člana 69. Stav 2. Zakona koji glasi:

"Pravo na porodični invalidninu pripada članovima porodice nestale civilne žrtve rata do njenog proglašenja umrlom a naduže dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona kada im prava prestaju, ukoliko u tom periodu ne pokrenu postupak za proglašenje civilne žrtve nestalom".

Pošto ovaj član nije u saglasnosti sa članom 27. Stav 1. Zakona o nestalim osobama (Sl. Glasnik Bosne i Hercegovine br: 50/04) gdje je propisano:

Tri godine nakon stupanja na snagu ovog zakona, osobe evidentirane kao nestale u razdoblju od od 30.aprila aprila do 14.februara 1996. god, a čiji je status nestalosti verificiran u okviru Centralne evidencije nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, imaju se smatrati umrlima te će ta činjenica službeno evidentirati u matičnim knjigama umrlih.

Do sada je više puta je sugerisano Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike da pokrene inicijativu da se ovaj član izmjeni.Međutim pošto ovo ministarstvo već pripremlilo poseban Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata, i isti je upućen Vladi Federacije Bosne i Hercegovine da ga prosljedi u dalju proceduru a u njemu uopće nema ove sporne odredbe jer je to pitanje već regulisana Zakonom o nestalim osobama.

Kada će biti ovaj tekst zakona na razmetranju stvar je Federalne Vlade i Federalnog Parlamenta.

185. Podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava
Član 78.

O pravima iz člana 58. Stav 1. Tač. 1), 2), 3), i 4) ovog zakona rješava u prvom stepenu centar za socijalni rad ili nadležna općinska služba za upravu, prema mjestu prebivališta ili boravišta podnosioca zahtjeva a o žalbama protiv rješenja donesenih u prvom stepenu rješava nadležni kantonalni organ uprave.

186. Člano 80a.

Riješenje donijeto u prvom stepenu, kojim je priznato pravo na osnovu ovog zakona podliježe reviziji. Reviziju po službenoj dužnosti, vrši nadležni kantonalni organ uprave.

Svakako smo u obavezi spomenuti i Čl. 33 Zakona (novi član) kojim je propisano sljedeće:

"Civilnim žrtvama rata sa privremenim boravištem na teritoriji Federacije, po povratku u svoja ranija prebivališta u Republici Srpskoj ili Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, obezbjediće se prava koja su imali u mjestu privremenog boravišta."

187. Ovom odredbom je riješeno pitanje prava povratnika u Republiku Srpske i Brčko Distrikt, a koje imaju status civilne žrtve rata, jer je do donošenja ove odredbe napuštanjem teritorije Federacije Bosne i Hercegovine njima prestajalo pravo a zbog raznoraznih razloga ovo pravo nisu mogli ostvariti u mjestima prijeratnog prebivališta.
188. I dok je zahtjev za sticanjem statusa civilne žrtve rata nemoguće podnijeti u Republici Srpskoj, zbog isteka roka za podnošenje zahtjeva, dotle svi potencijalni korisnici ovih prava mogu tu učiniti u Federaciji Bosne i Hercegovine jer rok za podnošenje zahtjeva ovim Zakonom nije limitiran.

Član 25. – Zaštita djece

189. Krivično zakonodavstvo Bosne i Hercegovine nema odredbe koje se tiču „Nepredvidivog odvođenja djece koja su predmet prisilnog nestanka, djece čiji su otac, majka ili zakonski staratelj predmet prisilnog nestanka ili djece rođene dok su njihove majke, žrtve prisilnog nestanka bile zatočene.“
190. S obzirom na potrebu za zaštitom najboljih interesa djece i njihovom pravu na očuvanju ili ponovnom uspostavljanju identiteta vlasti Bosne i Hercegovine su dužne osigurati pravo na očuvanje ili ponovno uspostavljanje identiteta uključujući njihovo državljanstvo, ime i prezime i rodbinske veze priznate zakonom. Nadalje članom 25. Konvencije o prisilnim nestancima zakonske odredbe usvajanja ili drugi oblik zbrinjavanja djece treba da imaju važeće zakonske procedure za reviziju usvajanja ili zbrinjavanja djece, i kad je to potrebno poništenje takvog usvajanja ili zbrinjavanja koji su nestali kao posljedica prisilnog nestanka.
191. Porodični zakoni entiteta i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine ne sadrže zakonske procedure za reviziju usvajanja ili zbrinjavanja djece i samim tim ni poništenje takvog usvajanja ili zbrinjavanja koje je nastalo kao posljedica prisilnog nestanka.
192. Krivični zakoni u Bosni i Hercegovini ne sadrže odredbe kojima se sankcioniše i kažnjava nepravedno uklanjanje djece koja su podvrgnuta prisilnom nestanku, kao zasebno krivično djelo.
193. Zakonom o socijalnoj zaštiti RS („Službeni glasnik Republike Srpske“ 37/12) propisano je da su korisnici socijalne zaštite djeca koja se nalaze u stanju socijalne potrebe i to djeca bez roditeljskog staranja, djeca sa smetnjama u razvoju, čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, žrtve nasilja, trgovine djecom, te djeca kojima je zbog posebnih okolnosti potrebna socijalna zaštita. U potonjem, riječ je o djeci koja se nađu u stanju socijalne potrebe zbog siromaštva, pretrpljene elementarne nepogode, ratnog stradanja, izbjeglištva, migracije, repatrijacije, smrti jednog ili više članova porodice, dugotrajnog liječenja, otpusta iz ustanove ili drugih nepredvidivih okolnosti (član 18. stav 1. tačka a) podtačka 8) Zakona o socijalnoj zaštiti). Prava u socijalnoj zaštiti po Zakonu su novčana pomoć, dodatak za pomoć i njegu drugog lica, podrška u izjednačavanju mogućnosti djece i omladine sa smetnjama u razvoju, smještaj u ustanovu, zbrinjavanje u hraniteljsku porodicu, pomoć i njega u kući, dnevno zbrinjavanje, jednokratna novčana pomoć i savjetovanje. Djeca bez roditeljskog staranja uživaju starateljsku zaštitu, a u zavisnosti od procjene organa starateljstva, mogu biti zbrinuta u hraniteljsku porodicu, ustanovu socijalne zaštite ili pak mogu biti usvojena.
194. Usvojenje je porodično-pravni oblik zbrinjavanja djece, koji je normiran Porodičnim zakonom („Službeni glasnik Republike Srpske“ 54/02 i 41/08). Potpunim usvojenjem se između usvojioca i njegovih srodnika i usvojenika i njegovih potomaka zasnivaju odnosi srodstva, kao da se radi o krvnom srodstvu. Nepotpunim usvojenjem se između usvojenika i usvojioca i njegovih potomaka zasnivaju odnosi srodstva, kao i prava i dužnosti koja po zakonu postoje

između roditelja i djece ako zakonom nije drugačije određeno. Nepotpuno usvojenje može prestati na osnovu rješenja organa starateljstva kad on utvrdi da to zahtijevaju opravdani interesi usvojenika, potpuno usvojenje se ne može raskinuti. Protiv rješenja kojim se zasniva usvojenje žalba je dopuštena samo u slučaju zablude, prevare ili prinude, izjavljivanje žalbe nije vezano za rok.

195. U postupku u kome se odlučuje o pravima djeteta iz Zakona o socijalnoj zaštiti Republike Srpske nadležni organ je dužan da omogući djetetu da izrazi svoje mišljenje u skladu sa uzrastom i njegovim sposobnostima.
196. Krivični zakon Republike Srpske u stavu 3. člana 166, kao kvalifikovani oblik krivičnog djela protivpravnog lišenja slobode, predviđa slučaj ako je žrtva djeteta ili maloljetno lice, te predviđa kaznu od 1 do 5 godina zatvora. U vezi sa zahtjevom iz podtačke b) člana 25. Konvencije napominjemo da je KZ RS u članu 377. Predvidio falsifikovanje dokumenata kao krivično djelo.
197. Sa ciljem upotpunjavanja Inicijalnog izvještaja svim relevantnim informacijama vezanih za primjenu ove međunarodne Konvencije od Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine zatraženo je dostavljanje raspoloživih podataka od strane Instituta za nestale osobe BiH, Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara pred Europskim sudom za ljudska prava, Direkcije za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine, Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine te Ustavnog suda Bosne i Hercegovine po pitanju prijavljenih nestanaka iz Bosne i Hercegovine i nestanaka u Bosni i Hercegovini do današnjeg dana.
198. Od Federalnog ministarstva pravde, Javne ustanove centar za edukaciju sudija i tužilaca u entitetu Federacije Bosne i Hercegovine i Javne ustanove centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u entitetu RS, zatraženo je dostavljanje raspoloživih informacija koje se odnose na obuke predstavnika pravosuđa i državnih službenika u skladu sa sadržajem člana 23. stava 1. Konvencije.
199. Od strane Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine zaprimljen je odgovor da je Zakon o nestalim osobama Bosne i Hercegovine („ Službeni glasnik Bosne i Hercegovine „, broj:50/04) u čl.21. do 24. predvidio uspostavu Centralne evidencije o nestalim osobama u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: CENBIH).
200. Odmah nakon uspostave i početka rada Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine počele su aktivnosti na uspostavi CENBIH. Jedan od preduvjeta za bilo kakve aktivnosti vezane za uspostavu CENBIH i početak verifikacije bilo je donošenje Pravilnika o Centralnoj evidenciji nestalih osobe (daljnjem tekstu: Pravilnik). Pravilnikom je regulirana procedura prikupljanja i obrade podataka, način podnošenja prijave za nestalu osobu, i što je posebno bitno, regulirana je procedura postupka verifikacije. Pravilnik je objavljen u Službenom glasniku Bosne i Hercegovine broj: 80/09. Na Pravilnik su oba suosnivača Instituta (Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i Međunarodna komisija za nestale osobe) dali suglasnost.
201. Uputstvom o sigurnosti i zaštiti informacijskog sustava centralne evidencije nestalih, koji je sastavni dio Pravilnika, je posebno reguliran način pristupa Sektoru centralne evidencije nestalih osoba .Ovim dokumentom propisan je način pristupa povjerljivim informacijama, kao i način njihovog čuvanja od neovlaštenog pristupa, brisanja ili mijenjanja i preuzimanja podataka.
202. Proces verifikacije nestalih osobe vrši Komisija za verifikaciju čiji je rad pobliže definiran Poslovnikom o radu Komisije za verifikaciju podataka iz Centralne evidencije nestalih Bosne i Hercegovine. Dodatno je proces verifikacije razrađen u Prečišćenom tekstu Smjernica za rad Komisije za verifikaciju podataka iz Centralne evidencije nestalih osoba Bosne i Hercegovine

koje su usvojene 25. 07. 2010. godine na 56. sjedinci Kolegija direktora Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine.

203. Na temelju čl. 21. i 22. ZON-a CEN BiH “ je zbirka pojedinačnih evidencija o nestalim osobama iz/u Bosni i Hercegovini koja uključuje relevantne podatke o identitetu nestale osobe, mjestu i okolnostima nestanka, kao i druge informacije koje su važne za utvrđivanje identiteta i traženje nestale osobe.“
204. Verifikacija podrazumijeva provjera vjerodostojnosti podnesene prijave o nestanku osobe ili uzimanje nove izjave ili identifikaciju, odnosno provjeru identiteta nestale osobe u okviru svih poznatih službenih evidencija koje su se vodile ili se vode u Bosni i Hercegovini.
205. U Institutu su pohranjene elektronske baze različitih institucija koje su se bavile traženjem i vođenjem evidencije nestalih osoba. Evidencije s brojem zahtjeva za traženje možemo predočiti na sljedeći način:
- Baza ICMP (25 015),
 - Baza MKCK- aktivni slučajevi (11 119),
 - Baza MKCK- zatvoreni slučajevi (11 403),
 - Baza Federalne komisije za traženje nestalih osoba -identificirani (13 262),
 - Baza Federalne komisije za traženje nestalih osoba -nestali (13 534),
 - Baza Kancelarije za traženje nestalih i zarobljenih lica RS (5 242),
 - Baza Federalne komisije za traženje nestalih osoba- dodatna baza, identificirani prema HVO (632+35),
 - Baza Instituta za nestale osobe BiH-identificirani (1009+1207),
 - Baza Instituta za nestale osobe BiH - novoprijavljeni (39),
 - Baza Federalne komisije za traženje nestalih osoba, Sektor u Mostaru i Samostalni izvršitelj u Orašju- identificirani (1142),
 - Baza Federalne komisije za traženje nestalih osoba, Sektor u Mostaru i Samostalni izvršitelj u Orašju-neidentificirani (1549),
 - Baza Državne komisije za razmjenu ratnih zarobljenika i tijela poginulih- prema HVO-u (189),
 - Baza Državne komisije za razmjenu ratnih zarobljenika i tijela poginulih- prema VRS (915),
206. Navedene baze predstavljale su polaznu osnovu za provjeru vjerodostojnosti podnesene prijave za svaku osobu tijekom postupka verifikacije. Izvršimo li zbrajanje svih gore brojki dolazi se do broja 172 584 polazne jedinice koje je trebalo po određenim kriterijima objediniti u CENBiH. Nakon objedinjavanja po principu anuliranja identičnosti imena, prezimena, imena oca, datuma i mjesta rođenja došlo se do brojke 34.964 različita imena i prezimena koja predstavljaju neverificirani CEN BiH. Objedinjavanjem i pročišćavanjem svih gore navedenih baza uspostavljen je neverificirani CENBIH od 34.364 različitih imena i prezimena koja su morala proći proces verifikacije. Zaključno sa današnjim danom (04.03.2014.godine) Komisija za verifikaciju ukupno je verificirala 15.245 nestalih osoba.
207. U odgovoru umjesto Ureda zastupnika/agenta Vijeća ministara pred Europskim sudom za ljudska prava, u periodu od aprila 2012 do danas Uredu Zastupnika dostavljeno 19 aplikacija u vezi prisilnog nestanka osoba. Radi se o predmetima Zuban i 17 drugih protiv Bosne i Hercegovine, ap.br. 7175/06 i Renad Šeremet protiv Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, ap. Br. 2960/05.
208. U oba predmeta aplikansti se žele po članovima 2 (pravo na život), 3 (zabrana mučenja), 5 (pravo na slobodu i sigurnost), 8 (pravo na štovanje privatnog i obiteljskog života), 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek i po članu 14 Konvencije (zabrana diskriminacije), Europski sud još uvijek nije donio dopunu u ovim predmetima. Jedina presuda koju je Sud donio u vezi

prisilnog nestanka osoba u Bosni i Hercegovini je presuda u predmetu Palić protiv Bosne i Hercegovine, app.br. 4704/04 iz 15.02.2011 godine.

209. Prema odgovoru Direkcije za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine i Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, u Odsjeku NCB Interpol Sarajevo Sektora za međunarodnu operativnu policijsku saradnju Direkcije za koordinaciju policijskih tijela Bosne i Hercegovine u periodu od 01.04.2012.g. do danas na zahtjev domaćih policijskih organa obrađivan ukupno 51 predmet u vezi sa nestalim licima. Predmeti se odnose na provjere i razmjenu informacija sa drugim zemljama članicama Interpola u vezi sa nestalim licima, te raspisivanje objava za nestalim licima na međunarodnom nivou. Pored toga, upućen je zahtjev MUP-u Federacije Bosne i Hercegovine, MUP-u Republike Srpske i Policiji Distrikta Brčko za dostavu podataka o broju lica čiji nestanak je prijavljen na području njihove nadležnosti za navedeni period.
210. Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Federacije Bosne i Hercegovine nije u mogućnosti dostaviti tačan statistički podatak s obzirom na kratak vremenski period. Naime u elektronskoj bazi potraga za nestalim licima podatke o nestalim licima unose nadležni kantonalni MUP-ovi, odnosno Policijske uprave i stanice vezano za mjesto nestanka određenog lica. Što se tiče Federalne uprave policije u traženom periodu je prijavljen samo jedan nestanak lica koje je ubrzo i pronađeno. U bazi potraga za nestalim licima trenutno ima dosta duplih unosa od strane kantonalnih MUP-ova, tj. za jednim te istim licem ima više raspisa i obustava te samim tim nismo u mogućnosti na osnovu uvida u bazu dostaviti vam precizan odgovor. Trenutno stanje po uvidu u bazu iznosi da je u traženom periodu 115 (stotinu i petnaest) lica nestalo i potrage su aktivne, dok je 345 (tri stotine i četrdeset i pet) obustavljeno, pronađeno.
211. Ministarstvo unutrašnjih poslova entiteta Republike Srpske: „U periodu od 01.01.2012.g. do 24.02.2014.g. na području Republike Srpske prijavljeno je kao nestalo 168 lica. Od navedenog broj pronađena su 153 lica, a još uvijek nije pronađeno 15 lica za kojima se još uvijek traga.”
212. Policija Distrikta Brčko:
- 1) U 2012. godini (od mjeseca aprila) Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je prijavljen nestanak 12 (dvanaest) lica od kojih je 11 (jedanaest) potraga obustavljeno, dok je 1 (jedna) prijava i dalje na snazi.
 - 2) U 2013. godini Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je prijavljen jnestanak 8 (osam) lica i sve potrage su obustavljene, odnosno više nisu na snazi.
 - 3) U 2014. godini Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je prijavljen je nestanak 1 (jednog) lica i potraga za istim je obustavljena, odnosno više nije na snazi.

Shodno gore navedenom ukupan broj lica čiji je nestanak prijavljen Policiji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za period od aprila 2012. godine do dana 20.02.2014. godine iznosi ukupno 21 (dvadeset i jedno lice).»

213. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je u periodu 2012-2014 primio ukupno 50 apelacija koje se odnose na nestale osobe. Odlukama o dopustivosti i meritumu broj AP 2101/11 i AP 3783/09 riješeno je 48 apelacija primljenih u ovom periodu, tako da su trenutno u radu samo dva predmeta koja se odnose na nestale osobe (primljena prošle godine u apilu i maju): U navedenim odlukama AP 2101/11 i AP 3783/09 utvrđena je povreda prava na zabranu nehumanog postupka iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana II/3.f) Ustava Bone i Hercegovine i člana 8 Evropske konvencije.

214. Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je dostavilo informaciju koja se odnosi na broj zaprimljenih krivičnih predmeta koji se tiču počinjenih ratnih zločina u koje su uključeni i prisilni nestanci, te broj zaprimljenih tužbi i broj donesenih odluka.

Tabela 1: Podaci o broju riješenih predmeta ratnih zločina u periodu od 2011.-2013.godine, a koji su uključivali **djela prisilnog nestanka osoba iz člana 172. stav 1. tačka i) KZ BiH te člana 141., 142., 143., 144., 145. i 146. KZ SFRJ**

Tužilaštvo	Istrage								Broj podignutih optužnica				Broj osuđujućih presuda				Broj oslobađajućih presuda				Broj ostalih sudskih odluka*			
	Broj odluka o sprovođenju istrage				Broj odluka o obustavljanju istrage																			
	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o	'1 1	'1 2	'1 3	Uk upn o
Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Kantona 10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Zapadno-hercegovačkog	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo HN kantona	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo	1	0	0	1	1	2	1	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Srednjobosanskog kantona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Zeničko-dobojskog kantona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Podavskog kantona	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kantonalno tužilaštvo Bosansko-podrinjskog	0	0	2	2	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno Federacija BiH	1	1	2	4	2	2	2	6	0	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Okružno tužilaštvo Banja Luka	0	1	2	3	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Okružno tužilaštvo u Bijeljini	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Okružno tužilaštvo u Doboju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Okružno tužilaštvo u Istočnom	6	3	0	9	6	3	1	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Sarajevu																			
Okružno tužilaštvo u Trebinju	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno Republika Srpska	6	4	2	12	6	4	2	12	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tužilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0
Tužilaštvo Bosne i Hercegovine	0	2	3	5	0	0	2	2	1	1	0	2	2	1	1	0	2	1	3
SVEUKUPNO	8	7	7	22	8	6	7	21	1	1	1	3	2	1	0	3	1	1	1

* Napomena: Kolona "Broj ostalih sudskih odluka" sadrži podatke o predmetima ratnih zločina iz nadležnosti Suda BiH u kojima je, u skladu sa članom 27a. ZKP BiH, vođenje krivičnog postupka ustupljeno entitetskom pravosuđu. Također, ova kolona sadrži i podatke o predmetima ratnih zločina iz nadležnosti entitetskog pravosuđa u kojima je, u skladu sa članom 449. ZKP BiH, Sud BiH preuzeo vođenje krivičnog postupka.

215. Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, od strane Komiteta za ljudska prava na osnovu pismenih predstavki građana Bosne i Hercegovine a po osnovu traženja nestalih osoba, procesuiranja počilaca i naknade odštete za pričinjenu duševnu bol zaprimljeno je ukupno 15 predmeta protiv Bosne i Hercegovine.
216. Napomena: Komitet za ljudska prava na osnovu podnesenih predstavki građana protiv Bosne i Hercegovine razmatra predstavke podnesene u ime ukupno 27 osoba – građana Bosne i Hercegovine.
217. Od strane Komiteta za ljudska prava Bosni i Hercegovini dostavljeno je i Mišljenje Komiteta za 4 predmeta.
218. Zaprimljena je jedna predstavka Komiteta za ljudska prava po osnovu nezakonitog boravka stranca (depostacija) kao i usvojeni Stavovi Komiteta za ljudska prava po ovom predmetu.

III Spisak najvažnijih međunarodnih instrumenata u oblasti ljudskih prava čija je Bosna i Hercegovina strana ugovornica

- a) Konvenciju o sprječavanju i kažnjavanju zločina i genocida, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93), sukcesija, 29. 12. 1992. godine,
- b) Konvencija o neprimjenjivanju statutarnih ograničenja u ratu za zločine protiv čovječnosti, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- c) Međunarodnu konvenciju o sprječavanju i kažnjavanju zločina u svezi s aparthejdom, („Sl. list R BiH“, broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- d) Međunarodnu konvenciju o sprječavanju rasne diskriminacije u sportu ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- e) Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) – ("Službeni list R BiH", broj: 25/93, sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- f) Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (CCPR) – ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- g) Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (CCPR-OP1) - ratifikacija 1. 3. 1995. godine,
- h) Drugi Fakultativni protokol uz Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima čiji je cilj ukidanje smrtne kazne (CCPR-OP2-DP) - potpisan - 7. 9. 2000, ratifikacija 16. 3. 2001. godine,
- i) Međunarodnu konvenciju o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (CERD) – ("Službeni list RBiH", broj: 25/93), sukcesija 16. 7. 1993. godine,
- j) Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) – ("Službeni list R BiH", broj:25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- k) Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW-OP)- potpisan 7. 9. 2000., ratificiran 4. 9. 2002. godine,
- l) Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (CAT) – ("Sužbeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija 1. 9. 1993. godine,
- m) Konvenciju o pravima djece (CRC) - ("Službeni list R BiH", broj: 25/93), sukcesija, 1. 9. 1993. godine,
- n) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djece (CRC-OP-C) o učešću djece u oružanim sukobima potpisan 7. 9. 2000. godine, još uvijek nije deponovan instrument o ratifikaciji,
- o) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima djece (CRC-OP-SC) o prodaji djece, dječjoj

- prostituciji i pornografiji -potpisan 7. 9. 2000., ratifikacija 4. 9. 2002. godine,
- p) Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica (MWC)- pristupanje, 13. 12. 1996. godine,
- q) Konvenciju o statusu izbjeglica iz 1951.- sukcesija 1.9.1993. godine,
- r) Protokol o statusu izbjeglica iz 1967. - sukcesija 1.9.1993. godine.,
- s) Protokol za sprječavanje, zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala,
- t) Protokol protiv krijumčarenja migranata kopnenim, morskim i zračnim putem, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala., "Službeni glasnik BiH", broj: 3/02, ratifikacija 27. 3. 2002. godine,
- u) Protokol za sprječavanje zaustavljanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i djecom, kojim se dopunjuje konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organiziranog kriminala, ("Službeni glasnik BiH", broj: 3/02), ratifikacija 27. 3. 2002. godine,
- v) Međunarodna Konvencija za zaštitu svih osoba od prisilnog nestanka, ratifikacija (ICPED), („Službeni glasnik BiH“, Međunarodni ugovori, br. 3/12 od 15.03.2012. godine).
- z) Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i Fakultativni protokol (CRPD), ratifikovana 12.03.2010. Stupila na snagu 11.04.2010. godine